

Gennemsnitlig gæld

Indblik i socialt udsattes gæld i 2021

Gennemsnitlig gæld - Indblik i socialt udsattes gæld i 2021

Klientrapport 2021

Sebastian J. Løper & Jakob K. Jensen

Udgivet online: 6. januar 2023

© Den Sociale Retshjælps Fond 2023

Abstract

This report sets out to explore the composition of the debt held by the clients who received debt advice at The Social Legal Aid's in 2021. The debt composition is calculated through a pivot analysis of the clients' data collected during the year 2021. Through a descriptive analysis of the data, we show that the total debt of our clients in 2021 was at DKK 334 mil. with the public creditors once again being the largest creditor, the data shows a worryingly large growth in the average debt per client from c. DKK 506t in 2020 to DKK 660t in 2021 accompanied by an equally worrying growth in the average number of debt items per client from 9,4 to 11,2. Again in 2021 we saw a fall in the debt to traditional banks but a worrying growth in the debt to both pay-day-loans and other consumer loans.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	4
2. Udsat og Overgældsatsat: to begreber som er svære at definere.....	4
2.2 Hvornår er man socialt udsat?.....	5
2.2 Overgældsatsat, hvad betyder det egentlig?	6
3. Metode og Dataindsamling	7
3.1 Målgruppen	8
3.2 Dataindsamling	9
4. Klienterne og deres gæld.....	10
4.1 Året der gik – Sager ved Gældsrådgivningen	10
4.1.1 Sagsoverblik.....	10
4.1.2 Hvem var borgerne, som søgte hjælp?.....	11
4.2 Sådan fordeler gælden sig.....	14
4.2.1 Udviklingen i gæld og gældsposter 2017-2021	16
4.3 Gælden til de offentlige kreditorer.....	19
4.4 Gælden til de private kreditorer	22
4.4.1 Udviklingen i den private gæld 2017-2021.....	25
4.5 Opsummering.....	27
5. Diskussion: Hvad nu?	27
5. 1 Når Overgældsætning bliver et problem.....	29
5.2 Tre mulige løsninger	30
5.2.1 Privatøkonomi i folkeskolen og på ungdomsuddannelser	31
5.2.2 Overblikket er vigtigt.....	31
5.2.3 Gratis økonomi- og gældsrådgivning.....	32
5.3 Delkonklusion	33
6. Konklusion.....	34
Litteraturliste.....	35

1. Indledning

I juni 2022 indgik regeringen sammen med en række politiske partier en bred aftale, som skal være med til at knække kurven på danskernes stadigt voksende gæld til det offentlige. Gælden til det offentlige løb i 2021 op i 145 mia. kr. (Skatteministeriet 2022).

Aftalen har mange gode elementer i sig, bl.a. en halvering af indrivelsesrenten fra 8% til 4%, flere midler til den frivillige og gratis gældsrådgivning samt øget mulighed for, at socialt udsatte borgere kan få deres gæld eftergivet (Ibid.). Aftalen styrker dog også Gældsstyrelsens mulighed for at lave lønindeholdelse og mangler også at tage højde for, at borgere med offentlig gæld ofte også har privat gæld, hvilket påvirker deres faktiske betalingsevne. Sidstnævnte er et væsentligt kritikpunkt. I modsætning til private kreditorer, kan Gældsstyrelsen lave lønindeholdelse. Det betyder, at de kan tage en større del af en borgers løn end den normale skatteprocent, hvis vedkommende har gæld til det offentlige. Dette mindsker borgerens evne til at afbetale den ofte dyrere private gæld, som de sidder inde med i form af f.eks. kviklån, ubetalte regninger og afbetalingsordninger. Hermed risikerer borgere med både offentlig og privat gæld, at blive tvunget ud i yderligere overgældssætning pga. de relativt højere private rentetilskrivninger. Derudover oplever borgeren lønindeholdelsen som en demotiverende faktor i deres opretholdelse af beskæftigelse og uddannelse.

DSRF har i nu 15 år ydet gratis gældsrådgivning til socialt udsatte borgere, og borgere, der er, eller har været, tilknyttet kriminalforsorgen. De seneste fem år har vi udgivet vores årlige klientrapport. Rapporterne har været med til at give et mere nuanceret billede af, hvad gæld er, hvem vores klienter har gæld til, og hvorfor gæld opstår. Det mere nuancerede billede, som rapporterne giver, er vigtigt, hvis man ønsker at komme overgældssætning til livs. For at fortsætte med at bidrage til det nuancerede billede, vil denne rapport gennemgå data om DSRFs klienters gæld for at forstå overgældssætning og danne et overblik over udviklingen af dette. Rapporten har til formål at give et dybdegående indblik i gælden og fordelingen af gældsposter hos de klienter, som har modtaget gældsrådgivning hos DSRF i 2021. Dette skal bidrage til at give et grundigt og retvisende vidensgrundlag om gæld blandt udsatte borgere, samt at samfundsdebatten og den førte politik er baseret på et oplyst grundlag.

2. Udsat og Overgældsat: to begreber som er svære at definere

Vi vil i følgende afsnit se nærmere på to begreber, som er essentielle at forstå DSRFs arbejde med gældsrådgivning. Vi vil starte med at se nærmere på begrebet *Socialt Udsatte*, som på trods af sin umiddelbare enkelthed faktisk kan være svært at definere. Vi vil derefter se nærmere på begrebet

Overgældsats, som også har vist sig at være vanskelig at definere helt præcist. Begreberne er vigtige at have på plads for at sikre en fælles forståelse af DSRFs målgruppe og deres problemer, når vi kommer videre ned i analysen.

2.2 Hvornår er man socialt udsat?

Hvem kan defineres som socialt udsat, og hvad er det, som gør disse borgere socialt udsatte? Det er det, som vi vil forsøge at besvare i dette afsnit.

Dansk Socialrådgiverforening (DS) skriver, at socialt udsattes fællestræk er, *"at de ofte har komplekse og sammensatte problemer, der ikke umiddelbart kan løses isoleret og enkeltvis, samt at størstedelen har været i det sociale system i mange år."* (Dansk Socialrådgiverforening). Dette er et godt udgangspunkt, men det mangler at tage konkrete problemer i betragtning. Selv indikerer DS, at i hvert fald to af problemerne er fattigdom og stofmisbrug - men er der flere problemer? Socialministeriet definerer socialt udsatte som *"... mennesker ... med sociale problemer eller med risiko for at få det. Det drejer sig fx om hjemløshed, misbrug, psykiske lidelser, prostitution eller vold i nære relationer, som giver behov for hjælp efter serviceloven."* (Socialministeriet). Socialministeriet giver hermed flere konkrete problemstillinger, som kan være med til at definere borgere som socialt udsatte. Samtidig tilføjer de kravet om, at disse problemstillinger giver behov for hjælp efter serviceloven. Det er vores opfattelse, at dette krav risikerer at udelukke nogle borgere, som oplever en eller flere af problemstillingerne, men ikke i en grad som giver dem adgang til offentlig hjælp.

Rådet for Socialt Udsatte (2021) beskriver to undersøgelser, som har hver deres måde at definere social udsathed på. For det første er der Fællesskabsmålingen, der tager udgangspunkt i begrebet Social Eksklusion: *"...eksklusion fra arbejdsmarkedet, økonomiske afsavn, begrænset socialt netværk, social isolation, helbredsmæssige problemer og manglende deltagelse i civilsamfundet... [samt] eksklusion fra velfærdssystemets indsatser..."* (Rådet for Socialt Udsatte 2021:6). Særligt den sidste del afviger fra Socialministeriets definition, hvilket vidner om, at der ikke er enighed i det ministerie, der skal hjælpe disse borgere samt de organisationer, som repræsenterer dem overfor ministeriet. Den anden definition, som Rådet for Socialt Udsatte bruger, definerer socialt udsatte i flere dimensioner. For det første skal de have mindst et af tre problemer: psykiske lidelser, misbrug og/eller hjemløshed (Ibid.: 8). Disse underinddeles efterfølgende på problematikens kompleksitet ved at se på to sekundære faktorer: Om borgeren har fået en fængselsdom inden for der sidste 5 år, eller om borgeren har kroniske lidelser. På den måde undersøges socialt udsathed ikke længere endimensionelt, men todimensionelt, hvilket giver et mere nuanceret billede af udsathed.

Det er efter vores mening svært at indfange socialt udsatte borgere med en snæver definition. Ligesom DS mener vi, at socialt udsatte har sammensatte og komplekse problemstillinger, som ikke kan løses enkeltvis, men skal løses i helhed. Disse problematikker skal jf. Socialministeriets definition være af en social karakter, som f.eks. hjemløshed, misbrug, psykiske lidelser eller prostitution. Derudover anser vi borgere som socialt udsatte, hvis disse jf. Rådet for Socialt Udsatte lider af *social eksklusion* fra f.eks. arbejdsmarkedet, uddannelse eller andre socialt sunde fællesskaber. Dette giver en meget bred skare af borgere, som omfatter mellem 4-7% af den danske befolkning (Ibid.: 6-9), herunder bl.a. stof- og spilmisbrugere, hjemløse, utilpassede unge og voksne samt indsatte og tidligere indsatte.

2.2 Overgældsatsat, hvad betyder det egentlig?

Gæld kommer i mange forskellige former. Der er forskellige former for lån, bl.a. lån som vi kender dem fra banken og kreditinstitutter, der er karakteriseret ved en relativt lav rente, som ofte afhænger af Nationalbankens rente. Lån optaget i virksomheder med banklicens er karakteriseret ved en ofte højere rente, som ikke på samme måde afhænger af Nationalbanken. Derudover er der de berygtede kviklån, der er karakteriseret ved at have en høj rente og derfor også en høj ÅOP. Gæld kommer også i form af ubetalte regninger, ubetalte bøder fra politi, kommune eller andre offentlige instanser, og hvis det offentlige fejleregner ydelser som kontanthjælp eller boligstøtte.

I denne rapport vil vi ligesom tidligere år beskæftige os med begrebet *overgældsættelse*, men hvad vil det sige rent faktisk at være overgældsatsat? Der er ikke total enighed om dette; nogle mener, at man er overgældsatsat, hvis man på en strukturel måde ikke længere kan betale sine regninger. Med strukturel måde skal forstås, at der er sket større ændringer i ens økonomi, som gør, at man konsekvent ikke kan betale sine regninger nu eller på sigt, medmindre der sker en ny ændring i økonomien (Eurofound 2020:3). Andre mener, at man er overgældsatsat, hvis ens eksisterende og forventede ressourcer ikke dækker ens økonomiske forpligtigelser, uden at dette mindsker levestandarden betragteligt (D'Alessio & Iezzi 2013: 499). Begge disse definitioner er rimelig *fluffy* og ukonkrete, hvilket kan være et problem, når de skal bruges i forskning. Ferreira et al. (2021: 2) konkretiserer definitionen af overgældsætning og giver fire fællestræk for, hvornår man er overgældsatsat; 1) man bruger en relativt høj andel af sin indkomst (over 30%) på tilbagebetaling af gæld, 2) man har mange forskellige gældsposter, mindst 4, 3) man er bagud med afbetalingen og 4) man opfatter gælden som en byrde. Fordelen ved Ferreira et al.'s fællestræk er, at de er mere konkrete. Ferreira et al. påpeger dog selv en række ulemper ved deres model, bl.a. at grænseværdierne, som sættes i de to første fællestræk, er fastsat delvist tilfældigt. En anden ulempe kan være, at man risikerer at udelukke borgere,

som er overgældsatte og inkludere borgere, som ikke er det. Hvis man f.eks. sætter afbetalingsgrænsen i det første fællestræk ved 30% af indkomsten, fanger man ikke de overgældsatte, som slet ikke afbetaler på gælden. Omvendt vil man, hvis man sætter grænsen for antallet af gældsposter for lavt, også inkludere folk, som har gæld, men ikke er overgældsatte. F.eks. kan en ikke-overgældsatt borger sagtens have et SU-lån, et billån samt et bank- og kreditinstitutlån, uden at dette er et økonomisk problem for vedkommende. I indeværende rapport vil vi læne os mere op ad Eurofound's definition, da den, på trods af sin *fluffighed*, i højere grad fanger DSRF's målgruppe, der består af socialt udsatte, som f.eks. hjemløse, folk med misbrug, indsatte og folk i behandling for ludomani; målgruppen beskrives i afsnit 3.1 nedenfor.

3. Metode og Dataindsamling

I indeværende rapport vil der foretages en deskriptiv analyse af DSRF's klienters gæld ved at kigge på deres gældsforhold, og dermed give et overblik over deres gældsposter, samt hvordan de fordeler sig mellem de offentlige og private kreditorer. Analysen er udført i Excel med brug af pivot-værktøjet, som har stået for de væsentligste optællinger og udregninger. Formålet med analysen er ikke at undersøge og påvise sammenhænge, men i stedet at give et overblik over, hvor meget gæld vores klienter har, samt hvem kreditorerne er. Rapportens data sammenlignes herefter med tidligere års rapporter mhp. at undersøge tendenser i klienternes gæld. Analysen er baseret på DSRF's egne data vedrørende klienterne, og giver derfor indblik i gældssammensætningen hos de klienter, som modtog rådgivning hos DSRF i 2021. Analysens resultater kan derfor ikke nødvendigvis generaliseres ud til den øvrige befolkning, klienter ved andre gældsrådgivninger eller socialt udsatte generelt eller. Klienterne i rapporten er overgældsatte borgere, som har modtaget gældsrådgivning på trin 2 og 3, og som del af deres rådgivning har fået udfærdiget et gældsoverblik. De klienter som modtager gældsrådgivning på trin 1 medtages ikke, da der ved dette trin ikke laves gældsoverblik. For en uddybning af trinsystemet se boks 3.1 nedenfor.

Boks 3.1. *Oversigt over gældsrådgivningstrin*

Trin 1 Her ydes der rådgivning, som består af generelle spørgsmål og hjælp-til-selvhjælp

Trin 2 Her ydes hjælp-til-selvhjælp kombineret med lettere sagsbehandling

Trin 3 Her tilbydes en udvidet, helhedsorienteret rådgivning og økonomisk sagsbehandling

Kilde: Løper et al. (2020:8)

3.1 Målgruppen

DSRFs gældsrådgivning arbejder primært med socialt udsatte borgere jf. den tidligere nævnte forståelse heraf. Klienterne er karakteriseret ved at være i en presset økonomisk situation med høj gæld, som de ikke selv er i stand til at hverken overskue eller afvikle. Vores målgruppe mangler oftest overblik over gældens omfang, og hvilke kreditorer de skylder penge til. Derudover er størstedelen af målgruppen karakteriseret ved at have andre problemer, såsom hjemløshed, kriminalitet, psykisk sygdom, ensomhed, misbrug eller lignende. Målgruppens alder spænder vidt, og borgerne i gruppen er i gennemsnit 36,5 år. Endelig mangler målgruppen ofte de fornødne ressourcer til selv at opsøge hjælp, hvorfor det ofte er nødvendigt at møde borgeren i trygge rammer. Derfor tilbyder vi dele af målgruppen opsøgende rådgivning. Konkret yder vi rådgivning til tre grupper, som falder inden for forståelsen af det at være socialt udsat:

For det første hjælper vi borgere, som er tilknyttet Center for Myndighed ved Aarhus Kommune. Center for Myndighed beskæftiger sig med socialpsykiatri og voksne udsatte. De borgere, vi møder gennem dette samarbejde, kæmper med social udsathed, sindslidelser, hjemløshed, misbrug og prostitution. De lever i en ekstrem udsat position, hvor det kan være en daglig kamp at skaffe penge til mad eller det næste fix. De er kriminalitetstruede udstødte fra det civiliserede samfund. Disse borgere møder vi gennem vores opsøgende rådgivning, hvor vi besøger herberger, forsorgshjem og samværstilbud i Aarhus.

For det andet hjælper vi borgere, som er eller har været tilknyttet Kriminalforsorgen. Nogle af disse borgere er førstegangskriminelle og havner grundet kriminelle handlinger i et fængselsmiljø, som er isolerende og langt fra det liv, de har på den anden side af muren. Andre er organiserede kriminelle og afsoner hverken den første eller sidste dom. Fælles for de af vores klienter der er eller har været tilknyttet Kriminalforsorgen er, at de ved domsafsigelse tilskrives en offentlig gæld i form af sagsomkostninger. Derudover skal de efter afsoning leve med en stigmatisering og plettet straffeattest, som gør deres vej tilbage til et lovlydigt liv besværlig. Grundet tiden som indsat, er borgeren ofte isoleret fra at deltage i socialt sunde og inkluderende fællesskaber efter løsladelsen, hvilket er med til at afskære dem fra uddannelses- og/eller arbejdsmarkedet. De kan føle sig socialt udstødte, hvorfor den kriminelle løbebane kan være nemmest at fortsætte ned af. Denne del af målgruppen har ofte også et misbrug af enten stoffer, alkohol eller begge dele, samt store juridiske og særligt økonomiske problemstillinger. De nuværende indsatte møder vi gennem vores landsdækkende opsøgende rådgivning i Kriminalforsorgens institutioner.

For det tredje hjælper vi borgere, som er i behandling for ludomani ved enten Forskningsklinikken for Ludomani i Aarhus eller Cafe Mindwork i København. Ludomanien har placeret disse borgere i en position, hvor en afhængighed af spil og gambling fylder mere end økonomisk ansvarlighed. Ludomanien dominerer derudover disse borgeres liv på bekostning af både sociale, familiære og arbejdsmæssige værdier og forpligtelser. Derfor risikerer borgere med ludomani at havne i en socialt udsat position med begrænset adgang til beskæftigelse, stor gæld og udfordrede relationer til familie og venner. Disse borgere henvises til os fra de nævnte samarbejdspartnere, hvis man i arbejdet med ludomanien konkluderer, at borgeren kan have gavn at økonomisk og gældsrådgivning.

3.2 Dataindsamling

Dataindsamlingen er sket løbende i løbet af 2021 ifm., at klienternes sager ved gældsrådgivningen er blevet afsluttet. Efter indsamlingen af data blev afsluttet, er dataet blevet bearbejdet og forfinet, så det kunne analyseres med Excels Pivot-værktøj.

Ift. dataindsamlingen er det relevant at understrege, at en stor del af den private gæld er selvrapporert, dvs. at klienterne selv har skullet oplyse, hvem de har skyldt penge til. Herefter har DSRFs gældsrådgivere kontaktet kreditorerne for at verificere dette og for at få oplyst hvor meget gæld, der er tale om samt andre relevante informationer såsom renter, gebyrer, rykkere mm. At data delvist er selvrapporert, skaber dog nogle ulemper. Da vores klienter sjældent har et fuldt overblik over deres gæld, kan der være kreditorer som ikke bliver oplyst eller opdaget, og der er derfor ikke garanti for, at vi altid kan lave et fuldt overblik. Dette er et større problem for gæld til private kreditorer end for gælden til offentlige kreditorer, hvilket først og fremmest skyldes, at der er færre mulige offentlige kreditorer end private. Derudover ligger meget af gælden til offentlige kreditorer ofte til inddrivelse hos Gældsstyrelsen, som giver et detaljeret billede af de enkelte gældsposter. For de private kreditorer findes der RKI og Debitorregistret, hvor ubetalt gæld for det meste bliver registreret. Herfra er det nemmere at skabe et overblik over, hvem kreditorerne er. Det er dog ikke alle kreditorer, der melder gæld til RKI og/eller Debitorregistret, og derfor er deres overblik sjældent helt fyldestgørende. Slutteligt meldes gæld til først RKI og Debitorregistret efter en længere periode, hvor gælden ikke er blevet afbetalt på. Der er derfor en risiko for, at klienternes nyere optagede gæld ikke fremgår i registrene.

Når dette er sagt, så kan data i indeværende rapport være det tætteste, vi kommer på registerdata for klienterne, som har søgt gældsrådgivning hos os. Der er ikke udvalgt eller fravalgt

nogen klienter, og alle klienter, som i 2021 fik udarbejdet et gældsoverblik, er med i denne undersøgelse. Vi har derudover ingen grund til at tro, at klienter bevidst har tilbageholdt informationer om deres gæld til os. Dette skyldes først og fremmest, at klienterne, når de søger hjælp hos os, henvender sig frivilligt, og virkelig har brug for denne hjælp. De har derfor ikke incitament til at være tilbageholdende med oplysninger. For det andet foretages der screeninger af de fleste klienter. Disse screeninger finder ofte gæld, som klienten ikke selv kunne huske, at de havde. Pba. af dette vurderes den interne og økologiske validitet af data som værende god.

4. Klienterne og deres gæld

Vi vil i følgende afsnit lave to analyser. Først vil vi se nærmere på de sager, som har været igennem gældsrådgivningen i løbet af 2021, herunder hvor mange der har modtaget hjælp, og hvem de er. Dernæst vil vi se nærmere på selve gælden, dens størrelse, fordeling blandt kreditorer og udvikling af gælden i perioden 2017-2021.

4.1 Året der gik – Sager ved Gældsrådgivningen

Vi vil i det følgende afsnit se nærmere på de klienter, som har modtaget gældsrådgivning hos i DSRF i fra 1. januar 2021 til 31. december 2021.

4.1.1 Sagsoverblik

Af Tabel 1 nedenfor fremgår det, at der i 2021 var 1.687 klienter, som modtog gældsrådgivning ved DSRF. Af dem har 556 modtaget rådgivningen gennem kontoret i København, og 1.131 klienter har modtaget rådgivningen gennem kontoret i Aarhus. Yderligere fik 907 af klienter lettere rådgivning på trin 1, 407 fik begyndende sagsbehandling og rådgivning på trin 2, og 373 fik gennemgribende sagsbehandling og rådgivning på trin 3. Den store forskel i antallet af sager mellem afdelingen i København og Aarhus kan forklares ved, at afdelingen i København gennem hele 2021 var halvt så mange medarbejdere, som afdelingen i Aarhus.

Tabel 1: Oversigt over antallet af gældsrådgivninger i DSRF i 2021

	København	Aarhus	Total
Trin 1	312	595	907
Trin 2	130	277	407
Trin 3	114	259	373
Total	556	1.131	1.687

I Tabel 2 nedenfor kan det ses, hvor mange klienter som har modtaget gældsrådgivning ved DSRF i perioden 2019-2021. Som det fremgår af tabellen, modtog langt flere klienter rådgivning på trin 1 i 2020 end i 2019 og 2021. I 2019 og 2021 fik cirka lige mange klienter rådgivning på trin 1. Af tabellen fremgår det, at der var færre klienter, som modtog rådgivning på trin 2 og 3 i 2020, end i 2019 og 2021. Dette skyldes formegentlig COVID-19 pandemien da denne medførte, at vi lukkede for alle fysiske henvendelser og stoppede vores opsøgende besøg. Under pandemien overgik vi til online- og telefonmøder for at mindske smittespredningen blandt vores medarbejdere, men også blandt klienterne. Det er sandsynligt, at især ophøret af de opsøgende besøg i 2020 har haft en effekt på antallet af klienter, som har modtaget rådgivning på trin 2 og særligt trin 3, da vi får de fleste af disse fra de opsøgende besøg på forsorgshjem, herberger og ved kriminalforsorgens institutioner. Vi startede igen vores opsøgende besøg og åbnede for fysiske henvendelser i løbet af foråret 2021, hvor vi begyndte at komme tilbage til en dagligdag, som vi så den før COVID-19 pandemien. Denne udvikling vil umiddelbart også kunne forklare, hvorfor vi ser en generel stigning i antallet af sager i 2020 ift. både 2019 og 2021. Da trin 1 sager ikke er lige så tidskrævende som hhv. trin 2 og 3 sager, muliggjorde et fald i trin 2 og 3 sager i 2020, at vi kunne rådgive flere klienter på trin 1.

Tabel 2: Oversigt over antallet af gældsrådgivninger i DSRF fra 2019-2021

	2019 ^A	2020 ^B	2021
Trin 1	912	1.449	907
Trin 2 og 3	738	576	780
Total	1.650	2.025	1.687

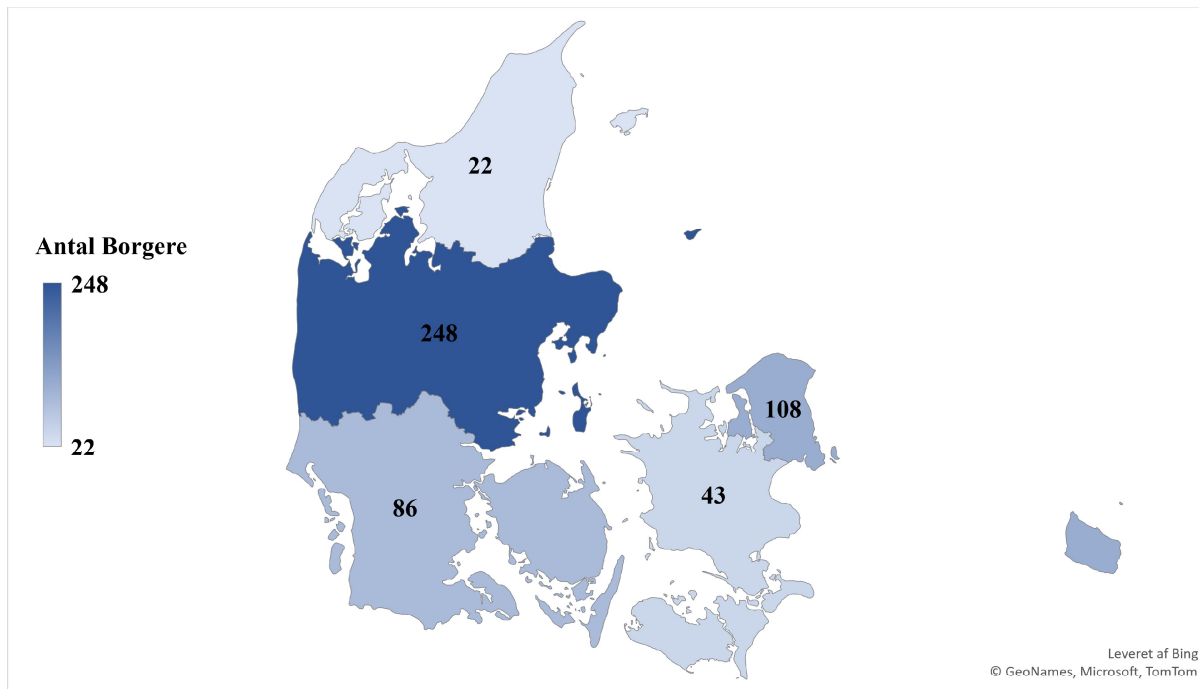
Kilder: A: Løper et al. (2020: 8), B: Løper et al. (2021: 12)

4.1.2 Hvem var borgerne, som søgte hjælp?

Af de 1.687 klienter som modtog gældsrådgivning i 2021, har 507 fået udarbejdet et gældsverblik. Gennem gældsverblikket får vi indsigt i klientens gæld og dermed kendskab til bl.a. kreditorer, antal gældsposter, rentetilskrivninger og den samlede gældsforpligtigelse. Det er de 507 klienter, som vi

har udarbejdet et gældsoverblik til, som vil indgå i den videre analyse. I dette afsnit vil vi kort se lidt nærmere på, hvem disse 507 klienter var.

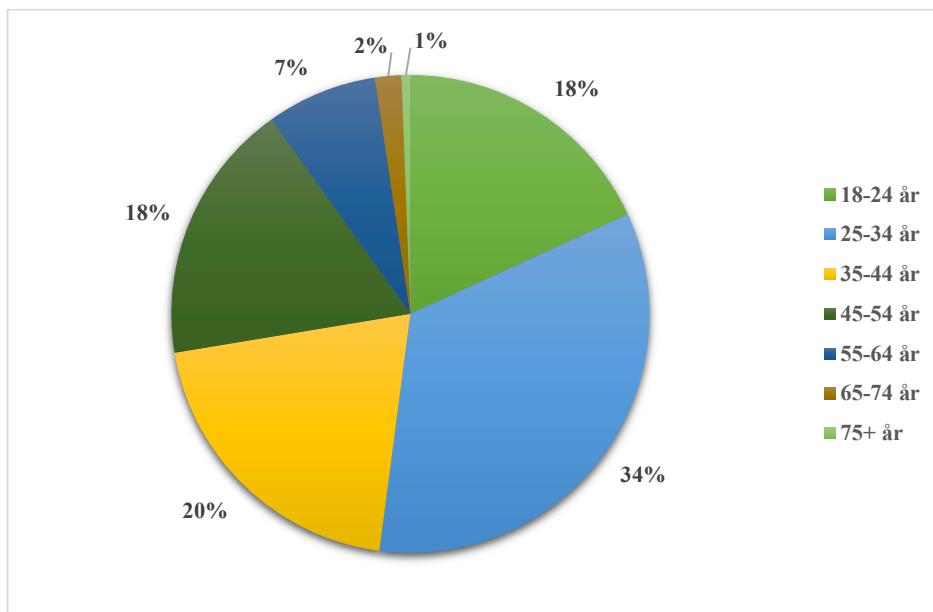
Figur 1: Geografisk placering af klienter

Klienterne i 2021 kom fra hele landet, dog er særligt to regioner overrepræsenteret: Det er hhv. Region Midtjylland med 248 klienter og Region Hovedstaden med 108 klienter. Herefter er det Region Syddanmark med 86 klienter, Region Sjælland med 43 klienter og Region Nordjylland med 22 klienter. En af grundene til at Region Midtjylland og Region Hovedstaden er overrepræsenteret, er med al sandsynlighed, at det er her, vores kontorer er placeret.

Af Figur 2 nedenfor fremgår klienterne fordelt på alder. Af figuren fremgår det, at 90 % af klienterne er i aldersgruppen 18-54 år. Gennemsnitsalderen ligger på 36,6 år. Denne lave gennemsnitsalder skyldes, at en stor del af vores målgruppe er borgere tilknyttet Kriminalforsorgen, hvor størstedelen af disse er i aldersgruppen 20-34 år (Kriminalforsorgen 2021: 7ff.), hvilket også bekræftes i, at borgere med tilknytning til kriminalforsorgen i indeværende rapport har en gennemsnitsalder, der ligger på 33,2. En anden faktor, som kan være med til at forklare den lave gennemsnitsalder, er, at socialt udsatte borgere gennemsnitligt dør 19 år før den almindelige dansker (Rådet for Socialt Udsatte 2022: 34), hvilket desværre også er med til at trække aldersgennemsnittet ned for den samlede gruppe.

Figur 2: Klienter fordelt på aldersgrupper

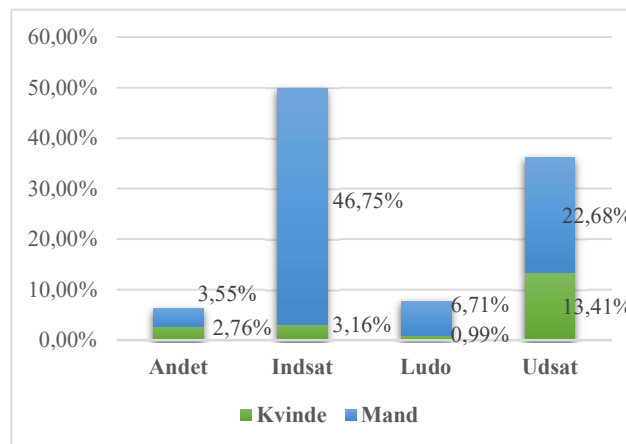

Tabel 3: Klienter fordelt på køn

	Antal	Andel (%)
Kvinde	103	20,32
Mand	404	79,68
Total	507	100,00

Note: "Andet" indebærer borgere, som vores rådgivere har haft svært ved at placere i én bestemt undermålgruppe, da de formodentligt har passet ind i flere.

Figur 3: Klienter fordelt på køn og undermålgruppe

Tabel 3 viser fordelingen af klienter på køn. I 2021 var ca. 20% af klienterne kvinder, mens knap 80% var mænd. Denne fordeling afspejler, ligesom på aldersfordelingen, at en stor del af vores målgruppe er tilknyttet Kriminalforsorgen, hvor en stor del er mænd (Ibid.). Dette bliver tydeligt, når man ser på Figur 3, hvor klienterne er fordelt på køn og undermålgruppe. Her er det tydeligt, at andelen af de mandlige klienter er størst blandt alle undermålgrupperne, men særligt blandt de indsatte og blandt folk i behandling for ludomani.

4.2 Sådan fordeler gælden sig

Vi vil i følgende afsnit se nærmere på klienternes gæld. Vi vil først se på den samlede gæld, og hvordan den fordeler sig mellem offentlige og private kreditorer, og bagefter vil vi se nærmere på hhv. de offentlige og de private kreditorer.

I 2021 havde de 507 klienter, som indgår i denne rapport, sammenlagt en gæld på 334,27 mio. kr.. Af denne gæld ligger 254 mio. kr. hos offentlige kreditorer, hvilket svarer til knap 76%, imens 80,27 mio. ligger hos private kreditorer svarende til ca. 24%. Klienterne havde sammenlagt 5.699 individuelle gældsposter, heraf var 2.665 poster (46,78%) til offentlige kreditorer og 3.034 (53,22%) til private kreditorer. Dette giver en gennemsnitlig gældsforpligtigelse pr. post på 95.311 kr. til de offentlige gældsposter og 26.472 kr. til de private gældsposter. I gennemsnit havde hver klient i 2021 11 gældsposter.

Tabel 4: Gældsforpligtigelser og -poster fordelt mellem offentlige og private kreditorer

Kreditor	Forpligtigelse (%)	Gældsposter (%)	Gns. Pr. post (kr.)	Personer ^A	Gns. Pr. person (kr.)
Offentlige	254.004.107 (75,99)	2.665 (46,76)	95.311	476	533.622
Private	80.265.866 (24,01)	3.034 (53,24)	26.455	430	186.665
Total	334.269.973	5.699	58.654	507	659.310

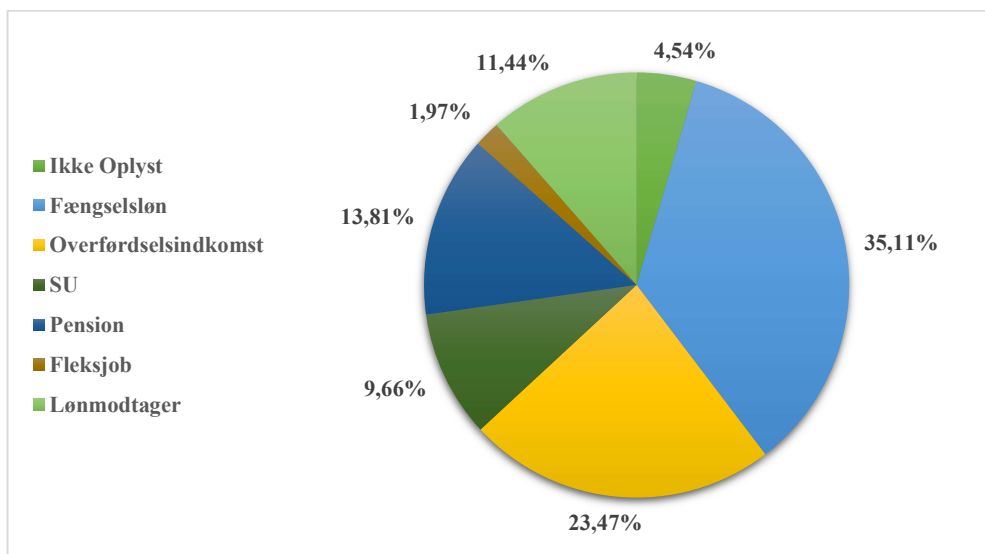
Note(r): A: Flere af de 507 klienter havde både gæld til offentlige og til private kreditorer, hvorfor tallene herfor ikke giver 507, når de lægges sammen.

Som det ses i Tabel 4, så havde 476 af klienterne gæld til offentlige kreditorer og 430 af klienterne havde gæld til private kreditorer. Gennemsnitligt havde klienterne gennemsnitligt gæld til det offentlige for 533.622 kr., imens gælden til de private kreditorer gennemsnitligt lå på 186.665 kr. pr. klient. Dette understreger billedet om det offentlige som værende den største kreditor for målgruppen, hvilket både denne rapport og vores tidligere rapporter viser (Se evt. Løper 2019a, Løper 2019b, Løper et al. 2020 og Løper et al. 2021). Ser man på det samlede gennemsnit, havde klienterne i 2021 gennemsnitligt en gæld på 659.310 kr.. Dette er en voldsom stigning fra 2020, hvor den gennemsnitlige gæld lå på godt 506.000 kr. (Løper et al. 2021: 16). Klienterne i 2021 skylder altså gennemsnitligt 153.310 kr. mere, end klienterne i 2020 gjorde. Det er en væsentlig gæld taget målgruppen i betragtning. DSRF har ikke data over klienternes faktiske indkomststørrelse, dog foreligger der data

vedrørende indtægtskilder, hvorfra det kan udledes, at størstedelen af klienterne tilhører de lavere indkomstgrupper.

At dette er tilfældet, bekræftes af Figur 4 nedenfor, som viser klienterne fordelt på indtægtskilde. Som det fremgår af figuren, har ca. 35% af klienterne været indsatte i fængsler og arrester, og har derfor kun fået fængselsløn. Denne ligger et sted mellem 10,38 og 16,7 kr./t alt efter, hvilke tillæg den indsatte får (Kriminalforsorgen.dk). De der ellers er tilknyttet Kriminalforsorgen har været beboere på pensionerne eller været i forløb i KIF, og har derfor haft mulighed for at arbejde eller tage en uddannelse. For de indsatte i fængsler og arrester svarer timelønnen til en månedsløn på knap 2.700 kr., hvis den indsatte arbejder fuldtid i fængslet. ”Indsatte” er en betegnelse vi bruger fælles for alle vores klienter, der er tilknyttet Kriminalforsorgen, uanset om de reelt er indsatte i fængsel eller arrest, om de er beboere på en pension, eller om de er klienter i KIF. I Figur 4 udgør de 35,11 procent de klienter, der var indsatte i fængsler og arresthuse. Disse 35,11% må ikke forveksles med hele under-målgruppen ”Indsatte”, som kan ses i Figur 3 ovenfor, da den gruppe, udover de indsatte i fængsler og arrester, inkluderer tidligere indsatte, beboere og tidligere beboere på pensioner samt klienter og tidligere klienter i KIF. Den samlede under-målgruppe er altså bredere end blot indsatte i ordets betydning.

Figur 4: Klienter fordelt på indtægtskilde

Knap 23,5% af klienterne i 2021 var på overførselsindkomst såsom kontanthjælp eller dagpenge, hvorfor deres indtægt har ligget et sted mellem 6.500 og 13.000 kr./mdr. før skat. 9,66% var på SU eller uddannelsesunderstøttelse med en månedlig indtægt på ca. 6.300 før skat. 13,8 % var på pension;

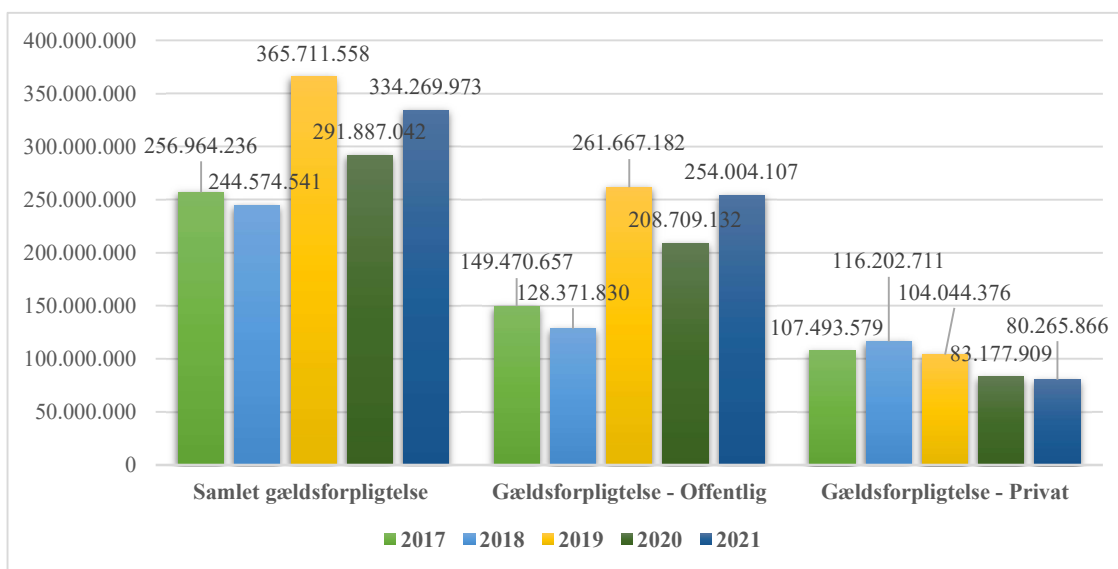
der er her tale både om almindelige folkepension og førtidspension, hvilket giver klienterne i gruppen en månedlig indtægt på mellem 10.000 og 19.000 kr. før skat. Ca. 13% af klienterne havde enten fleksjob, deltids- eller fuldtidsarbejde, og dermed en indtægt som er svær at sætte tal på, men som både kan ligge i den lavere ende, sammenlignelig med førtidspension, men som også potentielt, ved fuldtidsarbejde, kan være høj nok til A-skat.

Denne fordeling tegner et klart billede af en gruppe med en generel lav indkomst, for hvem en gæld på 660.000 kr. kan være decideret umulig at kunne tilbagebetale. Vores erfaringer viser, at kombinationen af lav indkomst og stor gæld gør livet uoverskueligt for mange, og kan være ødelæggende for det mentale helbred og muligheden for at være en aktiv økonomisk del af samfundet.

4.2.1 Udviklingen i gæld og gældsposter 2017-2021

Vi vil i følgende afsnit først se nærmere på udviklingen i fordelingen af gælden mellem offentlige og private kreditorer og dernæst på fordelingen af gældsposter i perioden 2017-2021. Den periodiske afgrænsning skyldes, at vi ikke har data, der går længere tilbage.

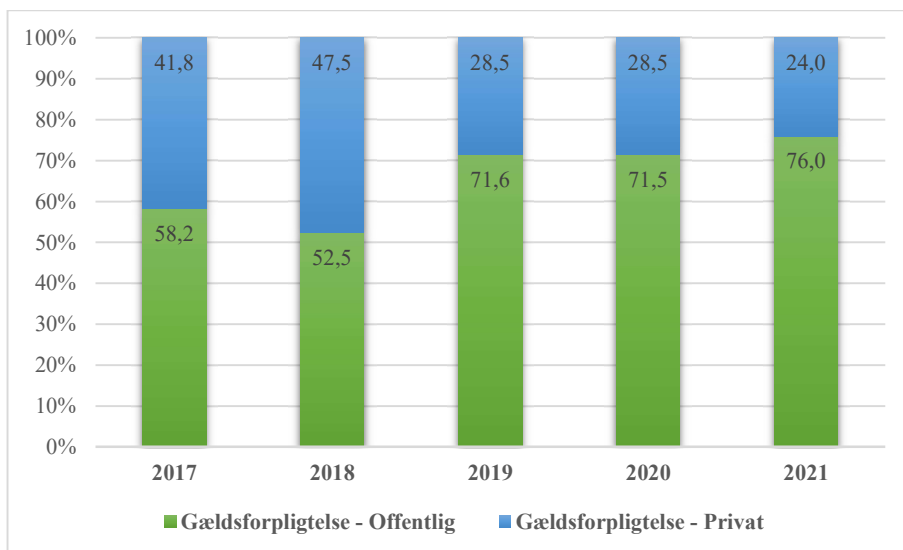
Figur 5: Gældsforpligtelser 2017-2021

Kilde(r): Løper 2019a, Løper 2019b, Løper et al. 2020, Løper et al. 2021

I Figur 5 ovenfor ses, hvor meget gæld vores klienter har haft til offentlige og private kreditorer i perioden 2017-2021. Det første der springer i øjnene er, at de offentlige kreditorer ser ud til at have sat sig fast i en markant højere andel af gælden, end de havde i 2017 og 2018. Samtidig ser de private kreditorers andel af gælden ud til at være faldet markant i samme periode. Dette synes bekræftet i Figur 6 nedenfor:

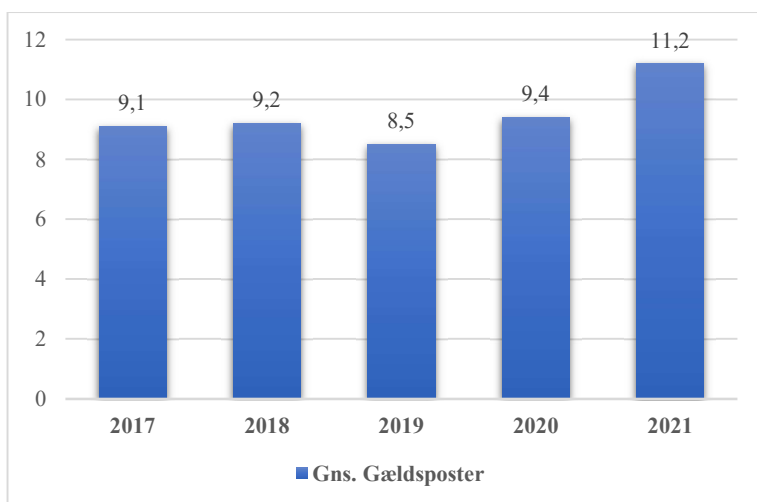
Figur 6: Gældsforpligtigelse (%) 2017-2021

Kilde(r): Løper 2019a, Løper 2019b, Løper et al. 2020, Løper et al. 2021

I Figur 6 ovenfor fremgår det, at de offentlige kreditorer siden 2019 har stået for over 70% af klienternes gæld, imens de private kreditorer har stået for knap 30% af gælden. Dette skyldes sandsynligvis Gældsstyrelsen fortsat øgede aktivitet med inddrivelsen af danskernes gæld til det offentlige. Igen i 2021 slog de rekord og har inddrevet 11,5 mia. kr. (Gældsstyrelsen 2022). Grunden til, at dette forventes at have en effekt, skyldes den selvrapportering, som nævntes i Metodeafsnittet. Derudover har Gældsstyrelsen løbende fået et bedre overblik over danskernes gæld, hvilket har medført en større kontakt til borgerne om deres gæld og dermed en bedre inddrivelse.

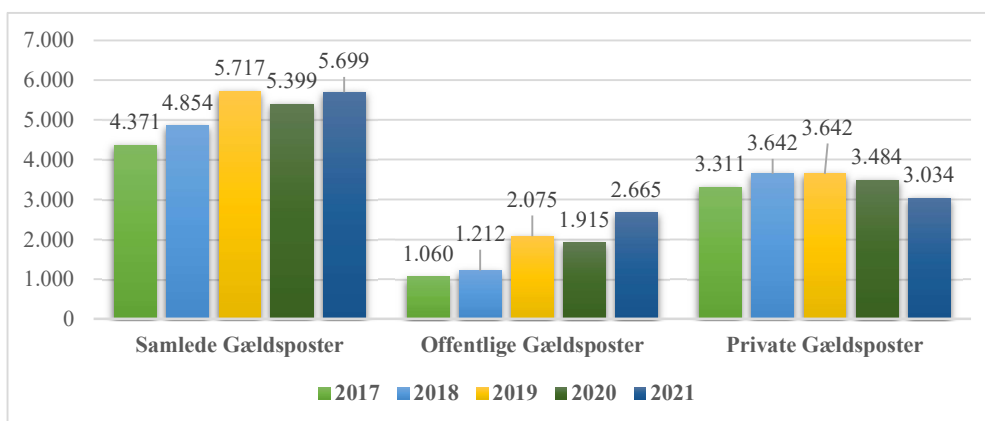
Figur 7: Gennemsnitlige gældsposter 2017-2021

Kilde(r): Løper 2019a, Løper 2019b, Løper et al. 2020, Løper et al. 2021

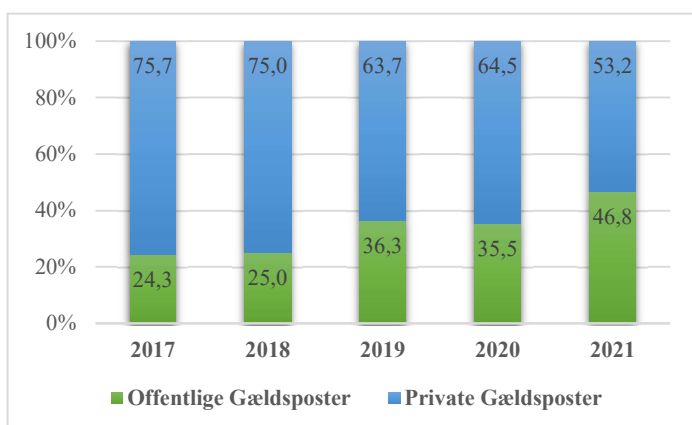
Klienterne havde i 2021 sammenlagt 5.699 individuelle gældsposter. Dette er gældsposter, som f.eks. ubetalte regninger, manglende skattebetalinger, offentlige og private lån, afbetalingsaftaler, politibøder, trafik- og parkeringsafgifter m.fl. Dette giver, som vist i Figur 7 ovenfor, et gennemsnitligt antal gældsposter på 11,2 pr. klient, hvilket er en stigning på 1,8 gældsposter pr. klient ift. 2020 (Løper et al. 2021: 19). Ser man på udviklingen i det gennemsnitlige antal gældsposter siden 2017, så er der efter 2019 en opadgående trend. Hvad denne trend skyldes, kan vi ikke sige med sikkerhed, men en mulig årsag kunne skyldes det stigende antal af gældsposter til de offentlige kreditorer, som kan ses i Figur 8 og Figur 9 nedenfor:

Figur 8: Gældsposter fordelt på offentlige og private kreditorer 2017-2021

Kilde(r): Løper 2019a, Løper 2019b, Løper et al. 2020, Løper et al. 2021

Figur 9: Gældsposter (%) 2017-2021

Kilde(r): Løper 2019a, Løper 2019b, Løper et al. 2020, Løper et al. 2021

Fra 2020 til 2021 er andelen af offentligt holdte gældsposter steget med 11%-point. Stigningen i offentligt holdte gældsposter skyldes sandsynligvis også stigningen i den opkrævede gæld

(Gældsstyrelsen 2022). En ting er dog sikkert: Det øgede antal gældsposter gør det sværere for de overgældsatte borgere at have et overblik over deres gæld og økonomi generelt. En trend der bekræftes af de Almeida et al. (2021), som viser, at overgældsatte borgere ikke holder øje med deres økonomi som ikke-overgældsatte borgere. Sandsynligvis fordi de ikke længere har overblikket til det. I Figur 8 og 9 ovenfor ses udviklingen i fordelingen af gældsposter mellem offentlige og private kreditorer fra 2017-2021. Siden 2017 ser det ud til, at der har været en klar tendens til, at de offentlige kreditorer stod for flere og flere af vores klienters gældsposter.

Kigger man på Figur 9, finder man, at det fortsat er de private kreditorer, som har størstedelen af gældsposterne. Samtidig viser Figur 6, at det offentlige sidder med størstedelen af klienternes gældsforpligtigelse. Dette tydeliggøres også i den gennemsnitlige værdi for hhv. offentlige og private gældsposter. Denne fremgår af Tabel 4 oven for, hvor man kan se, at de offentlige gældsposter har en gennemsnitlig værdi på ca. 95.300 kr., imens de private gældsposter har en gennemsnitlig værdi på knap 26.500 kr.. Dette vidner om, at gældsposterne til det offentlige er markant større end gældsposterne til de private kreditorer. Dette skyldes sandsynligvis offentlige gældsposter såsom sagsomkostninger, SU-gæld, lån til beboerindskud mm. Hvorimod der blandt de private gældsposter er flere af mindre beløb, såsom ubetalte regninger og parkeringsafgifter. Vi vil se nærmere på, hvor gælden kommer fra, og hvad den består af i de kommende afsnit.

4.3 Gælden til de offentlige kreditorer

Vi vil i dette afsnit se nærmere på gælden til de offentlige kreditorer. Vi vil i den forbindelse bl.a. forklare, hvilken gæld de forskellige kreditorer sidder inde med, samt hvorfor gælden fordeler sig blandt dem, som den gør.

Vi arbejder i denne rapport med fem forskellige offentlige kreditorer: Udbetaling Danmark, Gældsstyrelsen, Kommunerne, Politiet og Øvrige offentlige kreditorer. Gæld til udbetaling Danmark er gæld, som oprindeligt er stiftet ved Udbetaling Danmark. F.eks. SU-lån, børnebidrag, FM-krag mm. Gæld til Gældsstyrelsen er al gæld, som ligger ved styrelserne, f.eks. Skatteforvaltningen, Motorstyrelsen m.fl. Derudover er dette gebyrgæld, og offentlig gæld, som ikke kan spores til andre end Gældsstyrelsen. Gæld til kommunerne er al gæld, som er direkte til kommunerne og deres forsyningsselskaber. Dette kan være alt fra energi- og affaldsregninger til beboerindskudslån. Gæld til Politiet er al gæld, som har sin oprindelse ved rigspolitiet, politikredsene eller domstolene. Gælden omfatter bøder, offerbidrag, sagsomkostninger og erstatninger. Til sidst har vi Øvrige offentlige

kreditorer, hvor alt gæld som ikke falder ind i de andre kategorier ligger. Dette er bl.a. gæld til DSB/Arriva og busselskaberne (Kontrolafgifter) samt gæld til DR's medielicens.

Table 5: Gæld og gældsposter til offentlige kreditorer

Kreditor	Forpligtigelse (%)	Gældsposter (%)	Gns. pr. post (kr.)	Personer ^A	Gns. pr. person (kr.)
Udbetaling DK	22.486.525 (12,29)	423 (15,87)	53.160	264	85.176
Gældsstyrelsen	99.599.001 (54,45)	783 (29,38)	127.202	423	235.459
Kommuner	14.080.178 (7,7)	593 (22,25)	23.744	275	51.201
Politi ^B	43.860.096 (23,98)	493 (18,54)	88.966	272	161.250
Øvrige Offentlige	2.897.307 (1,58)	372 (13,96)	7.788	188	15.411
Total	182.923.107	2.664	68.665	476	384.292

Note(r): A: Denne analyse involverer sammenlagt 507 klienter. Flere klienter havde gæld til flere forskellige offentlige kreditorer, hvorfor tallene ikke sammenlagt giver 507. B: Vi har fjernet Outliers for ca. 71 mio. kr. ved Politiet, da disse ville have skævvredet det detaljerede overblik over gælden.

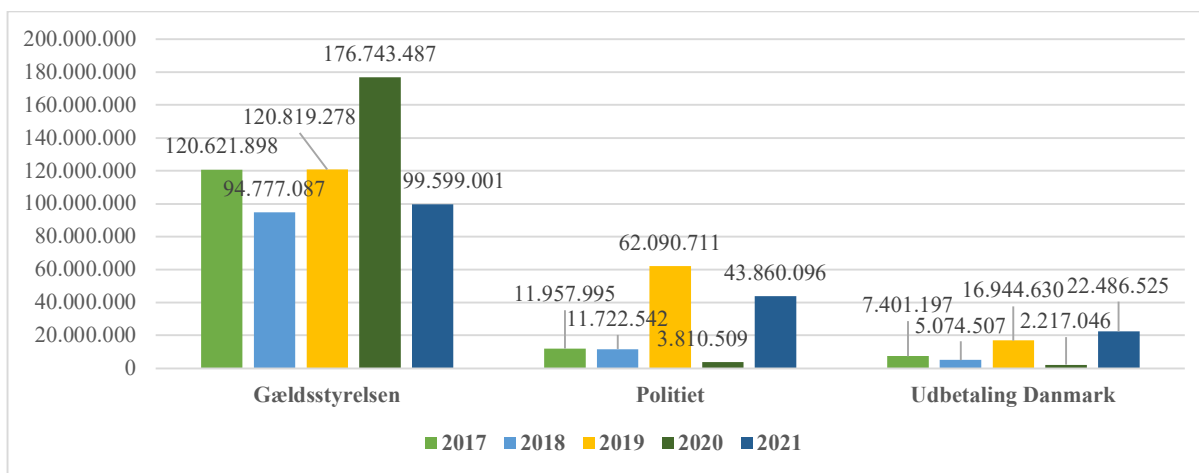
Table 5 ovenfor viser fordelingen af gæld mellem de offentlige kreditorer. Den største offentlige kreditor er fortsat Gældsstyrelsen med andel på 99,6 mio. kr. svarende til 54,45% af gælden til det offentlige og 29,8% af den samlede gæld i 2021. Næststørst er Politiet med 43,9 mio. kr. af gælden svarende til 23,98% af gælden til det offentlige. Den mindste af de offentlige kreditorer var igen i 2021 de øvrige offentlige. At Gældsstyrelsen nu for femte år i træk er den største offentlige kreditor, overrasker ikke. Gældsstyrelsen har siden 2018 stået for inddrivelsen af stort set al offentlig gæld. Alt gæld, som de oprindelige offentlige kreditorer ikke selv kan inddrive, vil med tiden ende hos Gældsstyrelsen. Det er også vores forventning, at Gældsstyrelsen i de kommende år vil fortsætte med at være den største offentlige kreditor, og at andelen af gæld til Gældsstyrelsen vil stige. Sidstnævnte skyldes den nye politiske aftale, som blev indgået i juni. Aftalen kom pba. danskernes gæld til det offentlige, som i 2021 lå på 145 mia. kr., og skal være med til at styrke Gældsstyrelsens muligheder for brugen af Lønindeholdelse. Man vil bl.a. kunne lønindeholde større beløb hos borgere med større indtægtsgrundlag og omvendt mindre for borgere med et lille indtægtsgrundlag (Skatteministeriet 2022).

For femte år i træk er Politiet den næststørste offentlige kreditor. Som i tidligere år skyldes dette vores målgruppe. De indsatte og tidligere indsatte udgør jf. Figur 3 ovenfor for ca. 50% af det samlede antal klienter i 2021. Langt de fleste af dem har gæld til Politiet i form af bøder, offerbidrag eller sagsomkostninger. Særligt sagsomkostningerne trækker op i denne henseende, da vi har set disse i størrelse fra 72.000 kr. og op til flere millioner kroner (Olesen 2020: 59).

Set ift. gældsforpligtigelsen, viser Tabel 5 en nogenlunde jævn fordeling af gældsposter mellem de offentlige kreditorer. Her er Gældsstyrelsen ligeledes størst med 783 gældsposter svarende til 29,38% af gældsposterne til det offentlige. Kommunerne er næststørst med 593 gældsposter. Igen ser vi, at øvrige offentlige kreditorer sidder inde med færrest gældsposter.

Gælden til det offentlige fordeler sig i 2021 markant anderledes end 2020. I 2020 Stod gældsstyrelsen for 176,7 mio. kr. svarende til 95,89% af gælden til de offentlige kreditorer. Dette var en markant stigning ift. de tidligere år, hvilket fremgår af Figur 10 nedenfor. Vi vurderede, at dette kunne skyldes en større grad af inddrivelse ved Gældsstyrelsen baseret på deres årlige rapport. Gældsstyrelsen har igen i 2021 slået rekord i inddrivelse, og skatteprovenuet steg med 1,1 mia. kr. pba. af dette (Gældsstyrelsen 2022:1). Forklaringen fra 2020, om at den øgede inddrivelse kunne have været en af årsagerne, virker derfor mindre sandsynlig, og gældsfordeling til de offentlige kreditorer skyldes sandsynligvis en fejl i vores behandlingen af data.

Figur 10: Gældsforpligtigelse til udvalgte offentlige Kreditorer 2017-2021

Kilde: Løper et al. (2021)

Generelt er fordelingen af gældsforpligtigelsen mellem de offentlige kreditorer tilbage på niveauet i 2019, dvs. den overordnede fordeling mellem Gældsstyrelsen, politiet og Udbetaling Danmark. Ser man kun på Gældsstyrelsen, ses det derimod at gældsforpligtigelsen er tilbage på niveauet i 2018. Ser

man på det faktiske antal gældsposter til det offentlige, er det generelt højere men tættest på niveauet i 2019 jf. Figur 8. Ift. den relative størrelse, er der dog en stor stigning af offentlig gæld på 28,4 procentpoint ved sammenligning af de to år. Det bør bemærkes, at både Gældsstyrelsen og Udbetaling Danmarks andel af gældsposter er steget jf. Figur 10, tilsyneladende på bekostning af de Øvrige Offentlige Kreditorer, hvis andel er tæt på halveret mellem 2019 og 2021 (Løper et al. 2020:15).

4.4 Gælden til de private kreditorer

I 2021 havde klienterne sammenlagt gæld for 80,27 mio. kr. til private kreditorer. Vi vil i dette afsnit se nærmere på, hvordan gældsforpligtigelsen og gældsposterne fordeles sig blandt de private kreditorer. Derudover vil vi se på udviklingen over de sidste fem år og forsøge at forklare denne.

De private kreditorer opdeles først i to overordnede kategorier: Lån og Forbrug. Dette er med til at afspejle to forskellige former for gæld hhv. lånet, som aktivt optages af borgeren mhp. forbrug, og det egentlige forbrug, der er gæld, som borgeren ikke optager, men har qua sin ofte dårlige betalingssevne eller et mistede økonomiske overblik. I 2021 havde klienterne gæld i form af lån for sammenlagt 56,9 mio. kr.. Dette udgør 70,89% af den samlede gældsforpligtigelse til de private kreditorer. Gælden til forbrug lå på knap 23,4 mio. kr., hvilket svarer til 29,11% af den samlede gældsforpligtigelse til private kreditorer. Denne fordeling er tilnærmelsesvis den samme, som er set de sidste par år, hvor lånenes andel af gælden udgør omkring 70%, imens Forbrug udgør omkring de 30% (se Figur 12).

For andet år i træk ser vi i 2021 et markant fald i gældsforpligtigelsen til de traditionelle banker (Se Figur 11 nedenfor). I 2020 lå gældsforpligtigelsen på 39,77 mio. kr., der er altså tale om et fald på ca. 11,2 mio. kr.. Det er ikke umiddelbart klart, hvad denne markante ændring egentlig skyldes, da DSRF ikke har ændret sin målgruppe. En mulig forklaring kan være COVID-19, som har umuliggjort mange af vores rejseholdsbesøg, hvilket teoretisk har medført en mindre andel af indsatte og tidligere indsatte. Det er bare ikke billedet, som vi ser i Figur 3, da indsatte udgør ca. 50% af klienterne. En anden mulighed kan være, at vores formelle samarbejde med Forskningsklinikken for Ludomani og Café Mindwork stoppede med udgangen af 2020. De af vores klienter, som er i behandling for ludomani, er ofte mere økonomiske ressourcestærke end de andre socialt udsatte, hvorfor det er sandsynligt, at de har flere banklån. Alligevel virker denne forklaring usandsynlig, da samarbejdet med de to ludomaniklinikker fortsatte på uformel basis efter projektets ophør.

Table 6: Gæld og Gældsposter til private kreditorer

	Forpligtigelse (%)	Gældsposter (%)	Gns. Pr. post (kr.)	Personer ^A	Gns. pr. person (kr.)
Lån					
Kviklån	9.520.809 (11,86)	519 (17,11)	18.345	192	49.588
Forbrugslån virksomheder m. banklicens	18.835.045 (23,47)	415 (13,68)	45.386	186	101.264
Sikrede & Usikrede bank- lån	28.546.185 (35,56)	271 (8,93)	105.336	186	153.476
Lån total	56.902.039 (70,89)	1.205 (39,72)	47.222	333	170.877
Forbrug					
Leasing & Afbetaling	2.424.048 (3,02)	83 (2,74)	29.205	55	44.074
Forfaldne regninger	5.687.666 (7,09)	426 (14,04)	13.351	181	31.424
Forsikringer	6.047.116 (7,53)	278 (9,16)	21.752	132	45.811
TV/Internet/Mobilregning	3.549.325 (4,42)	555 (18,29)	6.395	224	15.845
Øvrige Private	5.655.672 (7,05)	487 (16,05)	11.613	177	31.953
Forbrug total	23.363.827 (29,11)	1.829 (60,28)	12.774	332	70.373
Privat total	80.265.866	3.034	26.299	430	186.665

I forbruget ses den største ændring i gældsforpligtigelsen til de forfaldne regninger. Gældsforpligtigelsen hertil er faldet med 10,2 mio. kr. svarende til et fald på 64,2%¹. Dette markante fald skyldes sandsynligvis genintroduktionen af kategorien *Øvrige private*. Vi har i år valgt at genintroducere kategorien *Øvrige Private*, da der var en lang række gældsposter, som ikke syntes at passe ind i de andre kategorier f.eks. parkeringsbøder o.l..

Kategorierne under Lån er: *Kviklån* der er lån optaget hos en forbrugslånsvirksomhed. Lånene er kategoriseret som havende en kort løbetid samt høje renter og gebyrer, der tilsammen giver en høj ÅOP (Typisk mellem 24,99%² og 35%³). ÅOP'en for denne type lån er i den seneste tid blevet

¹ Gældsforpligtigelsen var 15.884.195 kr. i 2020 (Løper et al. 2021: 24)

² Hvis en virksomhed ønsker at reklamere med deres lån, må lånets ÅOP, jf. lov om markedsførings §11a, ikke være over 25%.

³ Lov om forbrugslånsvirksomheders §11a forbyder en højere ÅOP en 35% på lån som er optaget efter d. 1. juli 2020.

lavere, hvilket skyldes kviklånsloven fra 2020. Vi har dog i årene efterfølgende oplevet, at nogle forbrugslånsvirksomheder er blevet kreative med forskellige gebyrer og abonnementer, som de ikke mener er en del af lånet, men som falder ind i gælden. Derudover gælder loven ikke retroaktivt, og en del af klienterne, som har været igennem gældsrådgivningen, har fortsat kviklån, som blev optaget, før de nye regler trådte i kraft, hvorfor vi stadig oplever låneaftaler med 500, 700% i ÅOP Vi har sågar et eksempel på en aftale med en ÅOP på 999.999.999%. Vi har i tidligere år haft to kategorier for kviklån: "*Hurtige, usikrede forbrugs- og kviklån under Dansk Kreditråd*" samt "*Øvrige usikre forbrugs- og kviklån*". Vi har i denne rapport valgt at lægge de to kviklånstyper sammen, da der ikke er nogen væsentlig forskel på de to. Når vi i de følgende afsnit sammenligner med tidligere år, vil de to kategorier også være lagt sammen. *Forbrugslån virksomheder m. banklicens* indeholder lån optaget i organisationer, som hedder noget med bank, sparekasse eller Andelskasse, men som *ikke* er en traditionel bank herhjemme. Disse lån er kendetegnet ved at have en noget lavere ÅOP end de hurtige forbrugs- og kviklån (Typisk mellem 10% og 25%). Derudover skal udbyderne af disse lån leve op til andre regler og standarder og falder under Finanstilsynets tilsyn. *Sikrede og usikrede banklån* er lån, som er optaget i en traditionel bank, dvs. en bank, med en eller flere filialer, hvor man kan have en eller flere indlånskonti. Det er også lån optaget ved kreditinstitutter f.eks. ifm. boligkøb. Lånene i denne kategori er kendetegnet ved en ofte lav ÅOP (Typisk 3% til 10%). Derudover indeholder denne underkategori også gæld pba. af overtræk på klienternes indlånskonti.

Kategorien Forbrug består af underkategorierne: *Leasing og Afbetaling* er gæld, som er optaget ved, at klienter leaser f.eks. en bil eller køber en mobil, computer eller lign. med en afbetalingsordning, hvor prisen betales løbende over en kortere eller længere periode. *Forfaldne regninger* er gæld, der er opstået ved, at klienterne ikke har været i stand til at betale en almindelig forbrugsregning. Eksempler på dette er: Gæld til boligforeninger (f.eks. Husleje og depositum) Gæld til Private forsyningselskaber (dvs. IKKE kommunale) Abonnementer på blade samt streamingtjenester Ubetalte regninger til andre virksomheder, f.eks. Tandlæger. *Forsikringer* er gæld til forsikringselskaber. Dette er både gæld i form af ubetalte regninger men også erstatningskrav eller krav på betaling for en andel af en skade (e.g. selvrisko). *TV/Internet/Mobilregninger* er regninger til selskaber, der yder abonnement inden for netop TV, Internet og Mobiltelefoni. Gælden består typisk af regninger, som ikke er blevet betalt på abonnementerne, men også hvis man har købt elektronik med en senere betalingsdato, dog ikke på afbetaling. *Øvrige Private* er al gæld, som ikke fald ind i de øvrige kategorier for private kreditorer. Kategorien indeholder forskellige former for gæld, hvor den oprindelig kreditor

ikke har kunnet identificeres og f.eks. ligger ved et inkassoselskab, men også gæld til parkeringsbøder er en væsentlig del af denne kategori.

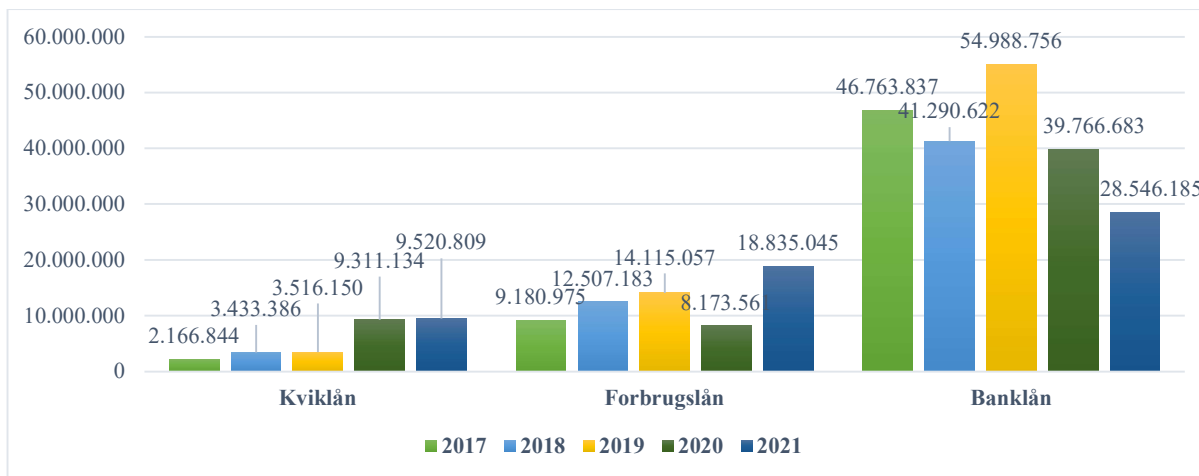
Som det ses i Tabel 6 ovenfor, så var den største private kreditor i 2021 Sikrede & Usikrede banklån, som med deres lån til forbrugerne stod for 28,5 mio. kr. svarende til 35,56% af gælden til de private kreditorer og 8,5% af den samlede gæld. Den er efterfulgt af Forbrugslån til Virksomheder m. Banklicens, der står for 18,8 mio. kr. af gælden til de private kreditorer. Leasing & Afbetaling står for den mindste del af gælden til de private kreditorer.

4.4.1 Udviklingen i den private gæld 2017-2021

Nedenfor vil vi kigge nærmere på udviklingen af den private gæld, som vores klienter fra 2017 til 2021 har haft.

For andet år i træk ser vi, jf. Figur 11 nedenfor, i 2021 et markant fald i gælden til de traditionelle banker. I 2020 lå gælden på 39,77 mio. kr., hvilket er et fald på ca. 11,2 mio. kr. fra 2020. Det er ikke umiddelbart klart, hvad denne markante ændring egentlig skyldes. De 10 mio. kr., som de traditionelle banker har ”mistet”, ser ud til at være blevet samlet op af virksomhederne med banklicens. Deres andel af gælden er nemlig steget med godt 10 mio. kr. fra 2020. Denne stigning kommer dog pba. af et markant fald fra året forinden, og ser man bort fra 2020, så har virksomhederne med banklicens’ andel steget i et nogenlunde konstant tempo de sidste fem år.

Figur 11: Udvikling i gældsforpligtigelse fordelt på låntyper 2017-2021

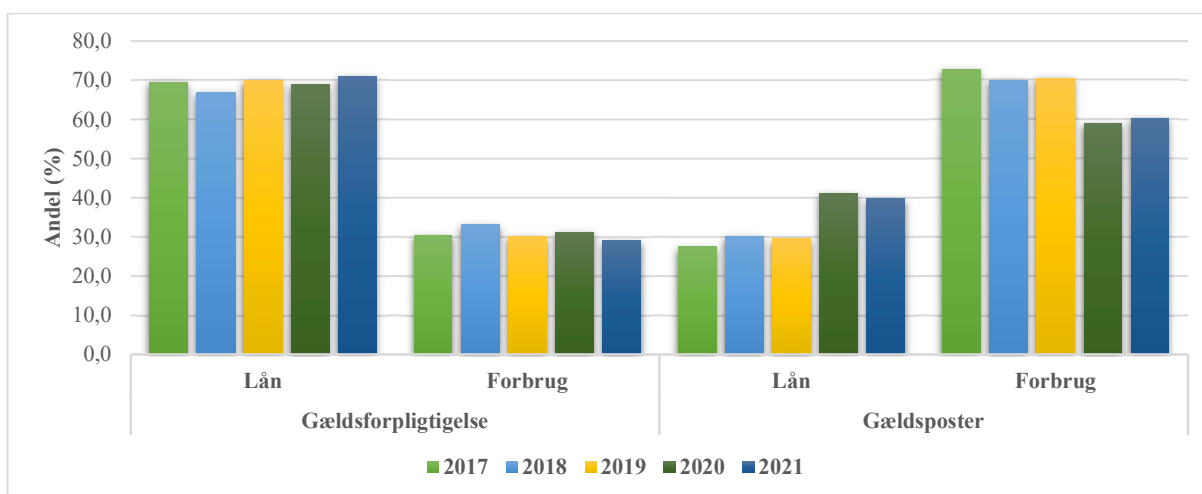
Kilde: Løper et al. (2021:28)

Vi ser desværre også, at gældsforpligtigelsen til kviklån er steget igen i år, hvorfor den nu har været stigende fem år i træk. Dette er en bekymrende udvikling, da der er tale om gæld med høje renter,

som er optaget af borgere uden væsentlig betalingsevne. I mange tilfælde burde disse lån ikke være givet, hvis der var blevet lavet en tilfredsstillende kreditvurdering af borgeren, hvilket desværre sjældent er tilfældet.

I forbruget ses den største ændring i gældsforpligtigelsen til de forfaldne regninger. Gældsforpligtigelsen hertil er faldet med 10,2 mio. kr. svarende til et fald på 64,2%⁴. Dette markante fald skyldes sandsynligvis genintroduktionen af kategorien *Øvrige private*. Vi har i år valgt at genintroducere kategorien *Øvrige private*, da der var en lang række gældsposter, som ikke syntes at passe ind i de andre kategorier f.eks. parkeringsbøder o.l..

Figur 12: Udviklingen i fordeling af privat gældsforpligtigelse og gældsposter 2017-2021

Kilde(r): Løper (2019a, 2019b), Løper et al. (2020), Løper et al. (2021)

Figur 12 ovenfor viser udviklingen i fordelingen af gældsforpligtigelse og gældsposter for hhv. Lån og Forbrug. Hvis vi først ser på gældsforpligtigelsen, ligger andelen rimelig stabilt. Lån udgør alle fem år ca. 70% af gælden til private kreditorer, imens Forbrug udgør cirka 30%. Dette giver god mening, da lånene i alle årene – ligesom i år – har haft en gennemsnitlig højere værdi pr. gældspost end gælden til forbrug.

Retter vi nu blikket over på fordelingen i andelen af gældsposter, ser vi en relativ stabil fordeling, hvor Lån udgør ca. 30% af de private gældsposter, og Forbrug udgør ca. 70% af gældsposterne. Denne fordeling ser dog ud til at have ændret sig i 2020, da vi herefter har en fordeling, som er tættere på 40% til Lån og 60% til Forbrug. Vi kan ikke med sikkerhed sige, hvad denne ændring skyldes. Én mulig forklaring kan være COVID-19 pandemien, som ramte os i 2020. Folk har grundet

⁴ Gældsforpligtigelsen var 15.884.195 kr. i 2020 (Løper et al. 2021: 24)

nedlukningerne ikke haft de samme muligheder for at forbruge på de samme varer, som normalt (Andersen et al. 2020). Folk har sandsynligvis købt større ting, som har krævet et mindre kvik- eller forbrugslån på 18.000-45.000 kr. (baseret ud fra gennemsnit for kviklån og forbrugslån), som f.eks. en ny computer, nyt it-udstyr eller lignende.

4.5 Opsummering

Vi har nu gennemgået, hvem klienterne er, og hvordan deres gæld ser ud fordelt mellem offentlige og private kreditorer samt den interne fordeling i disse kategorier. I 2021 har 507 klienter fået et gældsoverblik ved DSRFs gældsrådgivning. Størstedelen af disse klienter boede ved henvendelses tidspunkt i Region Midtjylland og Region Hovedstaden. 80% af klienterne var mænd og 20% kvinder, mens gennemsnitsalderen på klienterne i 2021 var 36,6 år. De 507 klienter havde en gennemsnitlig gæld på 659.310 kr., og det gennemsnitlige antal gældsposter var 11,2 pr. klient.

Generelt ser vi en markant stigning i klienternes gennemsnitlige gældsforpligtigelse. Dette kommer samtidig med, at vi ser en stor stigning i det gennemsnitlige antal gældsposter pr. klient i rapporten. Dette er en bekymrende udvikling, der understreger, at disse klienter har et behov for hjælp. Ved gælden til det offentlige ser vi, at fordelingen af gældsforpligtigelsen nu er tilbage på et niveau, som minder om niveauet i 2019, hvilket vidner om, at der sandsynligvis er sket en fejl ifm. databehandlingen af gælden til de offentlige kreditorer sidste år, 2020. Vi er overbeviste om, at vores nye måde at behandle data på vil minimere risikoen for lignende fejl i vores fremtidige rapporter. Fordelingen i gælden til de private kreditorer ligner nogenlunde, hvad vi har set tidligere år, hvilket desværre er en fortsat stigning i gælden til kviklån. Denne udvikling er bekymrende på trods af den politiske bevågenhed på området, bl.a. grundet udbydernes ofte kreative måder at tjene penge på med skjulte gebyrer og afgifter. Vi har nu to år i træk set, at andelen af gældsposter ved lån ligger højere end tidligere år, det er muligt, at dette skyldes COVID-19, men vi kan ikke sige noget med sikkerhed før om nogle år, når efterdønningerne efter pandemien har lagt sig.

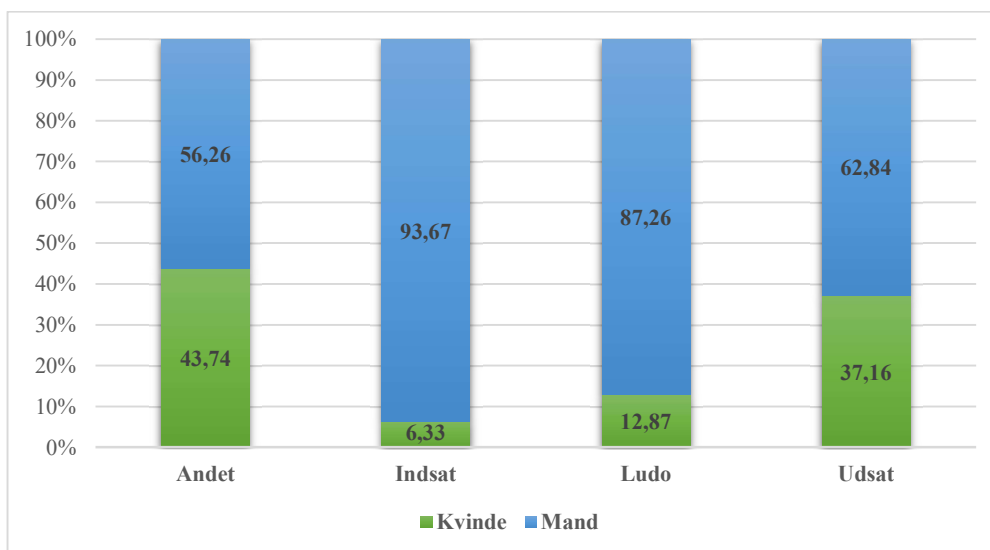
5. Diskussion: Hvad nu?

Vi vil i dette afsnit genbesøge generaliserbarheden af data og analysens resultater. Dernæst vil vi se på overgældssætning som en problematik, der er vigtig at løse det. Vi vil til sidst komme ind på mulige løsninger på problematikken.

Vi var oprindeligt skeptiske overfor muligheden for at generalisere vores data og resultater over på både den generelle befolkning og på de mere specifikke målgrupper. Men d. 21. april

2022 offentliggjorde Gældsstyrelsen nye tal, der viste, at kontanthjælpsmodtagere i 2021 gennemsnitligt havde en gæld på 218.000 kr. til det offentlige. Vi har ifm. denne analyse lavet en lignende beregning af vores klienter, som vi har hjulpet i 2021. Klienterne på overførselsindkomst, som vi rådgav om deres gæld i 2021, havde gennemsnitligt en gæld på 228.000 kr. til det offentlige. De to tal ligger meget tæt på hinanden og er tilnærmelsesvis ens, vi mener derfor, på trods af vores oprindelige skepsis over generaliserbarheden, så har vores data måske en generaliserbarhed på borgere på overførselsindkomst.

Figur 13: Intern kønsfordeling i undermålgruppe

Noget andet som taler for, at data og resultater for denne rapport måske alligevel kan generaliseres, er kønsfordelingen i undermålgrupperne, som fremgår af Figur 13 ovenfor. Fordelingen mellem mænd og kvinder for de indsatte stemmer rimelig godt overens med de faktiske tal for indsatte. Kriminalforsorgens nyeste tal viser nemlig, at "Pladserne var i gennemsnit belagt med (...) 4.085 indsatte pr. dag. Heraf var 185 kvinder." (Kriminalforsorgen 2021: 16). Dette svarer til, at de kvindelige indsatte udgjorde 4,5% af alle indsatte i 2020, imens de udgjorde 6,33% af de indsatte i denne rapport.

At der også er en lignende kønsfordeling mellem mænd og kvinder blandt borgere med ludomani bekræftes af Henrik Brandt, centerleder ved Forskningscenter for Ludomani i Aarhus: "Ja, det er helt klart et troværdigt billede med den kønsfordeling. Sådan har det også været på Center for Ludomani, og også tal der kan genkendes i de andre nordiske lande." Når vi spørger ind til, hvorfor vi ser dette billede, svarer Henrik, at det kan skyldes en større risikovillighed blandt mænd, men også at spil-industrien i mange år har fokuseret deres spil-tilbud til netop mænd. Forskningsklinikken for

Ludomani ser desværre også, at dette fokus så småt har ændret sig med spil, der i højere grad henvender sig til kvinder, hvorfor de frygter en øget spilafhængighed blandt kvinder i fremtiden.

Der er altså nogle faktorer, som taler for, at vores data kan generaliseres til målgrupperne, men enhver generalisering bør dog stadig ske med forbehold for de faktorer, som vi nævnte i metodeafsnittet, navnlig selvrapporing af privat gæld og det faktum, at der ikke er tale om en randomiseret befolkningsudsnit, men en afgrænset gruppe af borgere, som har modtaget gældsrådgivning hos os.

5. 1 Når Overgældsætning bliver et problem

Gæld har stor betydning for, hvordan vores postmoderne samfundsøkonomi fungerer. Det er i dag de færreste, som har mulighed for at foretage et køb af fast ejendom uden først at optage et lån hertil gennem banker og kreditinstitutter. Men som mange er bevidste om, er det at låne penge ikke gratis. Derfor ser økonomer også på lån som værende en måde for forbrugerne at ofre noget af deres fremtidige forbrug til fordel for et øget forbrug nu (Fan et al. 1993, Hanna et al. 1995). Dette giver god mening ud fra det, som kaldes *livscyklusteorien*, der blev formuleret af Modigliani og Brumberg i 1954. Livscyklusteorien siger, at individer forsøger at udligne deres forbrug gennem hele deres liv, så dette ikke springer op og ned i takt med, at individernes indkomst ændrer sig, f.eks. grundet forfremmelse, opsigelse, sygdom mm. Konkret siger teorien, at det er rationelt for (unge) individer at låne penge til et højere forbrug nu, hvis man har en forventning om at tjene mere i fremtiden, da man på den måde kan opnå større nytte af forbruget (Ando & Modigliani 1963; Hanna et al. 1995).

Gæld er dog ikke udelukkende en god mulighed eller en rationel beslutning, specielt ikke hvis der kommer for meget af den. Det er vigtigt at huske på, at der er en risiko for, at gælden ikke kan betales tilbage igen. Denne risiko stiger i takt med, at mængden af gæld stiger og kan yderligere stige, hvis der opstår uventede chok i folks private økonomi, f.eks. længere sygdomsforløb, uventede udgifter, tab af arbejde eller, at gælden bliver dyrere som konsekvens af makroøkonomiske udviklinger i samfundet. Når det sker, kan fælden klappe, og folk vil ikke længere være i stand til at betale gælden tilbage (D'alessio & Iezzi 2013: 497-498; Cecchetti et al. 2011: 149). Langt de fleste årsager til, at folk ikke kan betale deres gæld, er eksterne faktorer, som man, som individ og borger i et samfund, ikke har den store indflydelse på. Selvfølgelig findes der også borgere, som selvforskyldt er havnet i gæld til op over begge ører. Det er dog vores vurdering, at langt de fleste overgældsatte borgere, er overgældsatte af årsager, som de ikke selv har været herre over. Derfor er det også vigtigt,

at der er et sikkerhedsnet i form af kvalitetssikret gældsrådgivning, som kan hjælpe dem tilbage på fode igen.

Sikkerhedsnettet er særligt vigtigt, når man ser på hvilke samfundskonsekvenser, der følger af gæld og overgældsætning. I sin analyse af den britiske befolkning fra 1966-2016 viser Wood (2020) en overbevisende sammenhæng mellem størrelsen på husstandens gæld og graden af indkomstulighed i samfundet, hvor højere gæld betyder højere indkomstulighed. Dette er ikke nogen uvæsentlig sammenhæng, da høj ulighed har vidtrækkende konsekvenser. Bl.a. viser Uslander (2010; 2013), hvordan ulighed i et negativt feedback loop fører til lavere social tillid, som fører til mindre økonomisk vækst, hvilket igen fører til mere ulighed. Den ulighed, som gæld medfører, har også andre negative konsekvenser. Fajnzylber et al. (2002) finder en robust sammenhæng mellem ulighed og hård kriminalitet, mens Cutter og Finch (2007) finder, at øget ulighed fører flere socialt udsatte borgere med sig. Alt dette er dyrt for samfundet at håndtere, og det er ikke hjulpet af, at socialt udsatte og indsatte i fængsler ofte er blandt de mest overgældsatte borgere i samfundet. Derudover viser danske studier, at gæld er en recidivfaktor, og dermed øger risikoen for, at løsladte begår ny kriminalitet efter løsladelse (Olesen 2020).

Overgældsætning har ikke kun en negativ effekt på uligheden i samfundet, men også på de overgældsattes sundhed. I deres systematiske review af forskningsartikler på området viser Turunen og Hiilamo (2014), at overgældsætning kan udløse selvmordstanker og depression. Dette bekræftes til dels af Warth et al. (2020), som viser, at brugen af antidepressive piller er langt mere udbredt blandt overgældsatte borgere (12,3%) end den generelle befolkning (5%). En analyse af Ferreira et al. (2022) viser bl.a. sammenhænge mellem overgældsætning, livsglæde og søvnkvalitet. Særligt det sidstnævnte synes bekræftet af Warth et al. (2019), der finder, at overgældsatte i højere grad oplever søvnproblemer og anvender søvnmedicin sammenlignet med den generelle befolkning.

5.2 Tre mulige løsninger

Forrige afsnit har nu cementeret, at overgældssætning er et stort problem. Både for de enkelte individer, som er overgældsatte men i særdeleshed også for samfundet i sin helhed. Det er derfor nødvendigt at se på, hvilke mulige løsninger, der er på problemet. Vi vil derfor præsentere tre løsninger på overgældssætning, som både kan være med til at forebygge, at folk bliver overgældsatte men også være med til at hjælpe borgere tilbage på fødderne, hvis de er blevet overgældsatte.

5.2.1 Privatøkonomi i folkeskolen og på ungdomsuddannelser

Som med andre samfundsproblemer er uddannelse en vigtig del af det forebyggende arbejde, da det sikrer, at borgerne har den nødvendige viden og de nødvendige værktøjer, som kan have stor betydning for at undgå at blive overgældsatsat. Derfor anbefaler vi at sætte privatøkonomi på skoleskemaet i Folkeskolen og på ungdomsuddannelserne, så alle unge, også fra resourcesvage hjem, har en basal forståelse for privatøkonomi inden de træder ind i voksenlivet. Faget skal dække bredt og komme ind på emner som *Indtægter og (faste) udgifter, Skat og forskudsopgørelse, Budgetlægning, Låntyper og renter, Optagelse af lån* m.fl.

På europæisk plan er der i disse år stigende fokus på ”financial literacy” (dvs. generel viden om privatøkonomi), og vi ser gerne, at der også i Danmark kommer større fokus på at udbrede viden om privatøkonomi, lånevilkår, budgetlægning, gæld mv. Vi anser dette som altafgørende for, at flere borgere, herunder socialt udsatte, får redskaberne til at håndtere deres privatøkonomi og ikke mindst undgår overgældsætning. At viden om privatøkonomi mv. faktisk hjælper borgere med at undgå overgældsætning, bekræftes af flere studier. Bahovec et al. (2015) undersøger graden af privatøkonomisk viden i den kroatiske befolkning, og hvorvidt denne viden har en effekt på de kroatiske borgeres *gældsadfærd*. De finder, at viden om privatøkonomi har en positiv effekt på borgernes *gældsadfærd*. De Almeida et al. (2020) viser, at overgældsatte borgere ikke i samme grad holder øje med, om de går i nul, plus eller minus. I et studie blandt den polske befolkning undersøger Kurowski (2021), om borgere med høj grad af privatøkonomisk viden og viden om gæld bedre evner at styre deres privatøkonomi. Han finder, at højere grad af viden om privatøkonomi medførte en bedre økonomisk styring, men at det i høj grad er viden om gæld, som har den største positive effekt på graden af den økonomiske styring.

At privatøkonomi skal på skoleskemaet virker derfor som en oplagt måde, hvorpå vi på lang sigt kan holde borgere fra at blive overgældsatte, da det vil give dem værktøjer og viden, som de kan anvende til at træffe robuste og sunde økonomiske valg.

5.2.2 Overblikket er vigtigt

Denne rapport viser, at de klienter, som i 2021 modtog hjælp hos os, gennemsnitligt har haft meget mere gæld end klienterne fra de forgangne fem år. Vi har derudover også vist en markant stigning i det gennemsnitlige antal af individuelle gældsposter pr. person. Disse to tal tegner et billede af borgere, som i den grad har mistet overblikket over deres egen økonomi. Dette kan skyldes mange ting, de Almeida et al. (2020) påpeger bl.a., at de overgældsatte borgere ikke løbende har overvåget deres

økonomi, men også det faktum at gælden sjældent er til kun en eller to kreditorer, men til mange forskellige kreditorer. I sådan en situation er det nemt at miste overblikket, hvilket kan være udslagsgivende for, hvorvidt man bliver overgældsatsat (Korczak, 2022). Det er derfor vigtigt, at man fra statens side sikrer sig, at det er nemt for borgerne at bevare et overblik over deres gæld. Til dette formål mener vi, at der bør etableres et nationalt gældsregister baseret på den model, som på nuværende tidspunkt benyttes i Irland. Her registreres al gæld over €500 i et online register, som kun borgeren kan tilgå og om nødvendigt give andre adgang til. Benyttes gældsregistret korrekt, vil det kunne blive et vigtigt værktøj for borgeren til at bevare overblikket over deres gæld og dermed være med til at mindske risikoen for, at borgerne bliver overgældsatsat. Registret vil derudover kunne bruges som del af en kreditvurdering, hvis borgere skal have et lån. Herved vil risikoen for overgældsætning reduceres, fordi det vil medvirke til, at færre lån ydes til borgere, som ikke vil kunne tilbagebetale lånet. Slutteligt vil det være et værdifuldt værktøj for gældsrådgivere, hvis borgeren alligevel er blevet overgældsatsat og har brug for hjælp.

At det er vigtigt at have overblik, understøttes i den nye politiske aftale, som blev indgået i juni, som skal styrke Gældsstyrelsens muligheder for at inddrive danskernes gæld til det offentlige. Et af tiltagene i aftalen er, at folk, der skylder penge til det offentlige, skal have et årligt overblik over, hvor meget de skylder. Tanken er at et styrket overblik, vil gøre gældsatte borgere opmærksomme på, at de skylder penge, og hvor mange penge de skylder. Gældsregisteret er et vigtigt værktøj til at forebygge overgældsætning blandt borgerne på både kort og lang sigt, da det kan tages i brug relativt hurtigt. Registret vil hjælpe borgerne med at få det overblik, som de ikke selv kan skabe og dermed give dem mere økonomisk vished, når de skal træffe økonomiske valg, samtidig med at det kan bruges til at effektivisere kreditværdighedsvurderinger. Slutteligt kan gældsoverblikket fra registret bruges til at gøre det tydeligt for borgerne, hvad gælden betyder, og hvordan den udvikler sig.

5.2.3 Gratis økonomi- og gældsrådgivning

Gældsoverblikket sikrer dog ikke i sig selv, at borgerne også betaler gælden tilbage; måske fordi de ikke har betalingssevnen, eller fordi de ikke har overskuddet til at overskue situationen og prioritere kreditorer. Derfor foreslår vi slutteligt, at man også bør hjælpe disse borgere ved at indføre mulighed for, at alle borgere kan modtage gratis gældsrådgivning.

Gældsrådgivningen skal hjælpe borgerne med at skabe det overblik, som de har mistet. Derudover skal gældsrådgivningen hjælpe borgerne med at prioritere deres økonomi, om nødvendigt forhandle med kreditorer på vegne af borgerne, rådgive om gældssanering og eftergivelse og slutteligt

skal de sikre borgernes rettigheder overfor deres kreditorer. Gratis gældsrådgivning er vigtigt, da det vil hjælpe overgældsatte borgere med igen at få fodfæste samt at få styr på deres gæld og økonomi. Dette vil være med til at skabe mere motivation hos borgerne for at være beskæftiget eller tage en uddannelse, da overskuelighed og overblik over økonomien kan medføre mere håb for en fremtid med struktureret økonomi. Dette er ikke bare godt for de borgere, som er overgældsatte, men også for samfundet som helhed. Flere europæiske studier viser, at det ligefrem kan være en god forretning for samfundet at betale for, at borgerne kan modtage gratis gældsrådgivning. Således viser f.eks. Tinelli et al. (2019), at for hver 9 kroner, som bruges på gældsrådgivning, får samfundet mellem 23 og 53 kr.⁵ tilbage. Ligeledes viser også en statslige gældsrådgivning i Østrig, ASB, at for hver 7,44 kr., som den østrigske stat investerer i gældsrådgivning, får samfundet 39,5kr.⁶ tilbage (More-Hollerweger et al. 2013: 14). Dette sker bl.a. via. øget beskæftigelse, forbrug og styrket finansiel sikkerhed, som vil øge skatteprovenuet. Men i lige så høj grad er der tale om penge, der kan spares på andre statslige funktioner, som f.eks. overførselsindkomst når borgerne kommer i arbejde og sundhedsvæsenet, når de overgældsatte borgere ikke længere er mere syge end deres ikke-overgældsatte medborgere.

Gældsrådgivning vil være en vigtig brik i puslespillet for at hjælpe borgere ud af en negativ gældsspiral, så de kan komme videre i deres liv til gavn for dem selv, deres familie og samfundet. Som mange tidligere studier viser, vil gældsrådgivning endda være en god forretning for samfundet. Det er derfor også gode nyheder, når regeringen i sin nye politiske aftale lægger op til, at gratis gældsrådgivning endelig kommer på finansloven med en årlig bevilling (Skatteministeriet 2022). Aftalens fokus er at styrke inddrivelsen af danskernes gæld til det offentlige. Det er dog vigtigt, at man ikke begrænser disse midler til kun at omfatte rådgivning af borgeres gæld til det offentlige, men i stedet giver gældsrådgivningsorganisationerne gode muligheder for selv at forvalte og prioritere midlerne, så disse kan bruges, hvor de gavner de enkelte organisationer og borgerne mest muligt.

5.3 Delkonklusion

Vi har i dette afsnit vist, at rapporten, på trods af vores tidlige skepsis, har noget generaliseringspotentiale, så den og dens resultater alligevel kan generaliseres til den målgruppe, som vi arbejder med. Vi har derudover vist, hvor stort et problem overgældsætning faktisk er og kan være for et samfund og ikke mindst de borgere, som er ramt af det. Slutteligt er vi kommet med tre løsninger: 1) Privatøkonomi på skoleskemaet, 2) Et gældsregister og 3) Udbredt gratis gældsrådgivning, som hvis de

⁵ Tinelli et al. beregner med engelske pund, de angivne beløb er konverteret fra hhv. £2,6 og £6.

⁶ More-Hollerweger et al. beregner i euro, det angivne beløb er konverteret fra €5,3.

bliver implementeret, vil være med til at hjælpe både overgældsatte borgere og borgerne i fare for at blive overgældsatsat. Det vil gøre samfundsbyrden mindre ved at øge skatteprovenuet og mindske udgifter til offentlige ydelser og services. Indførelsen af disse tre løsninger vil komme hele samfundet til gavn. Som en ekstra bonus vil det også gøre samfundet mere robust overfor bl.a. fremtidige makroøkonomiske chok som f.eks. en ny pandemi, høj inflation eller lavkonjunktur. Det skyldes, at borgerne vil have en bedre forståelse for deres egen økonomi og dertil kan få hjælp, hvis det bliver nødvendigt.

6. Konklusion

Vi har i denne rapport først givet et overblik over de gældssager, som vi har haft i 2021, samt hvordan antallet af sager har udviklet sig i løbet af de seneste tre år. Vi så dernæst mere konkret på de klienter, hvis sager er medtaget i indeværende rapport, hvor de kom fra, deres alder og deres køn. Efterfølgende så vi på den gæld, som klienterne havde samt, hvordan gælden fordelte sig mellem offentlige og private kreditorer.

Fordelingen af gæld og gældsposter mellem offentlige og private kreditorer ser ud til at have stabiliseret sig i de seneste tre år. Til gengæld har vi i 2021 set en markant stigning i den gennemsnitlige gældsforpligtigelse pr. klient fra 506.000 kr. i 2020 til 659.000 i 2021. Ligeledes har vi set en markant stigning i det gennemsnitlige antal gældsposter pr. klient fra 9,4 i 2020 til 11,2 i 2021. Denne udvikling er meget bekymrende og fordrer, at der bliver grebet ind, så vi ikke taber disse borgere bag samfundets vogn. Selve mønsteret i gældsforpligtigelsen til de enkelte kreditorer virker ikke umiddelbart til at have ændret sig markant ift. de tidligere år. Vi ser dog fortsat en bekymrende stigning i gældsforpligtigelsen til kviklån. Denne udvikling er sket til trods for den nye kviklånslov, som trådte i kraft i 2020.

Det er vores vurdering, at rapportens data og resultater kan generaliseres til vores målgruppe og undermålgrupper, hhv. de socialt udsatte borgere samt indsatte borgere og borgere med ludomani. Rapporten tegner et bekymrende billede af målgruppen og den økonomiske udvikling, som det vil være nødvendigt at holde et vågent øje med i de kommende år.

Slutteligt, har denne rapport endnu en gang cementeret, at overgældssætning er et problem af samfundsmæssig karakter. Det bør være i både borgernes og politikernes interesse, at der bliver taget hånd om problemet ved 1) at indføre privatøkonomi på skoleskemaet, 2) oprette et nationalt gældsregister med forbillede fra Irland og 3) styrke og udvide tilbuddet om gratis gældsrådgivning til hele befolkningen. Et af disse løsningsforslag, nemlig styrkelsen og udvidelsen af gratis

gældsrådgivning, ser heldigvis ud til at blive en realitet inden for den nærmeste fremtid. Den Sociale Retshjælps Fond vil følge udviklingen tæt sammen med vores venner og samarbejdspartnere i landets andre gratis gældsrådgivningsorganisationer.

Litteraturliste

- Andersen, L., Hansen, E., Johannesen, N., & Sheridan, A. (2020). Responses to the COVID-19 crises: Evidence from bank account transaction data. *Department of economics, University of Copenhagen*, s. 1-29.
- Ando, A., & Modigliani, F. (1963). The "Life Cycle" Hypothesis of Saving: Aggregate Implications and Tests. *The American Economic Review*, Vol. 53, No. 1, s. 55-84.
- Bahovec, V., Barbić, D., & Palić, I. (2015). Testing the effects of financial literacy on debt behavior of financial consumers using multivariate analysis methods. *CRORR*, Vol. 6, s. 361-371.
- Cecchetti, S., Mohanty, M., & Zampolli, F. (2011). Achieving Growth Amid Fiscal Imbalances: The Real Effects of Debt. *Proceedings of the Economic Symposium*, Vol. 352, s. 145-196.
- Cutter, S. L., & Finch, C. (2007). Temporal and spatial changes in social vulnerability to natural hazards. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, Vol 105, No. 7, s. 2301-2306.
- D'Alessio, G., & Iezzi, S. (2013). Household Over-indebtedness: Definition and Measurement with Italian Data. *Questioni de Economia e Finanza*, Vol. 149, s. 1-26.
- Dansk Socialrådgiverforing. (u.d.). *Socialt Udsatte*. Hentet fra socialraadgiverne.dk: <https://socialraadgiverne.dk/fag-og-debat/politiske-fokusomraader/voksne-behov-social-stoette/socialt-udsatte/>
- de Almeida, F., Ferreira, M., Soro, J., & Silva, C. S. (2021). Attitudes Toward Money and Control Strategies of Financial Behavior: A Comparison Between Overindebted and Non-overindebted Consumers. *Frontiers in Psychology*, Vol. 12, s. 1-11.
- Eurofound. (2020). *Addressing household over-indebtedness*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Hentet fra https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef19044en.pdf

- Fajnzylber, P., Lederman, D., & Loayza, N. (2002). Inequality and violent crime. *Journal of Law and Economics, Vol. 45, No. 1 I*, s. 1-40.
- Fan, J., Chang, Y., & Hanna, S. (1993). Real income Growth and optimal credit use. *Financ. Serv. Rev., Vol. 3*, s. 45-58.
- Gældsstyrelsen. (2022). *Gældsstyrelsen øger fortsat provenuet: 11,5 mia. kr. inddrevet*. Middelfart: Gældsstyrelsen. Hentet 15. juni 2022 fra <https://www.gaeldst.dk/publikationer/gaeldsstyrelsen-oeger-fortsat-provenuet-11-5-mia-kr-inddrevet/>
- Hanna, S., Fan, J., & Chang, Y. (1995). Optimal life cycle savings. *Financ. Couns. Plan., Vol. 6*, s. 1-15.
- Korczak, D. (2022). Ursachen der Verbraucherverschuldung. *Zeitgespräch, Vol. 102, No. 3*, s. 170-174. doi:10.1007/s10273-022-3128-1
- Kriminalforsorgen. (2021). *Statistik 2020*. København: Direktoratet for Kriminalforsorgen. Hentet 17. juni 2022 fra <https://www.kriminalforsorgen.dk/wp-content/uploads/2022/02/kriminalforsorgens-statistikberetning-2020-aa.pdf>
- Kriminalforsorgen.dk. (u.d.). *Arbejde*. Hentet 15. juni 2022 fra Kriminalforsorgen.dk: <https://www.kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/afsoning-af-faengselsdom/beskaeftigelse/>
- Kurowski, Ł. (2021). Household's Overindebtedness during the COVID-19 Crisis: The Role of Debt and Financial Literacy. *Risks, Vol. 9, No. 62*, s. 1-19.
- Lessel, S., & Brøndum, R. (2022). *Se tallene: Så meget skylder kontanthjælpsmodtagerne til det offentlige*. Hentet 8. august 2022 fra altinget.dk: <https://www.altinget.dk/artikel/se-tallene-saa-meget-skylder-kontanthjaelpsmodtagerne-til-det-offentlige>
- Løper, S. J. (2019a). *Klientrapport 2017*. Aarhus: Den Sociale Retshjælps Fond. Hentet fra https://www.socialeretshjaelp.dk/media/Klientrapport_2017_til_hjemmeside.pdf
- Løper, S. J. (2019b). *Klientrapport 2018*. Aarhus: Den Sociale Retshjælps Fond. Hentet fra https://www.socialeretshjaelp.dk/media/Den_Sociale_Retshj%C3%A6lps_Fonds_Klientrapport_201.pdf

- Løper, S. J., Karcic, A., Jepsen, T., & Bertelsen, L. F. (2020). *Socialt udsattes gæld i eksplosiv stigning. Behov for handling i kampen mod overgældsætning*. Aarhus: Den Sociale Retshjælps Fond. Hentet fra https://www.socialeretshjaelp.dk/media/Den_Sociale_G%C3%A6lds%C3%A5dgivning_Klientrapport_2019.pdf
- Løper, S. J., Pedersen, S. L., Petersen, N., & Munch, J. R. (2021). Udsat og Gældsat. *Klientrapporter*, s. 1-41.
- Modigliani, F., & Brumberg, R. (1954). Utility analysis and the consumption function: an interpretation of cross-section data. I K. Kurihara, *Post Keynesian Economics* (s. 388-436). New Brunswick: Rutgers University Press.
- More-Hollerweger, E., Soquauer, I. P.-A., & Pervan, E. (2013). *Studie zum gesellschaftlichen und ökonomischen Nutzen der staatlich anerkannten Schuldenberatungen in Österreich mittels einer SROI-Analyse*. Wirtschaftsuniversität Wien. Wien: ASB Schuldnerberatung GmbH.
- NICVA. (2016). *The Economic Value of Advice*. Belfast: Centre for Economic Empowerment. Hentet 8. august 2022 fra https://www.nicva.org/sites/default/files/d7content/attachments-resources/economic_value_of_advice.pdf
- Olesen, A. (2020). Sagsomkostninger - en risikofaktor for kriminelt tilbagefald. I A. Olesen, A. B. Rosenholm, K. Jørgensen, & T. H. Trabolt, *Sagsomkostninger i Straffesager Ny viden om et gammelt problem* (s. 58-78). Fjerritslev: Forlag1.dk.
- Rådet for Socialt Udsatte. (2021). *Socialt Udsattes Situation*. Rønne: Rådet for Socialt Udsatte. Hentet 9. juni 2022 fra https://udsatte.dk/sites/udsatte.dk/files/media/document/%C3%85rsrapport%202020_R%C3%A5det%20for%20Socialt%20Udsatte.pdf
- Rådet for Socialt Udsatte. (2022). *Socialt Udsattes Situation*. Rønne: Rådet for Socialt Udsatte. Hentet 13. juni 2022 fra https://udsatte.dk/sites/udsatte.dk/files/media/document/%C3%85rsrapport%202021_R%C3%A5det%20for%20Socialt%20Udsatte.pdf

- Skatteministeriet. (2022). *Ny Politisk aftale skal knække gældskurven*. Hentet 3. August 2022 fra skm.dk: <https://www.skm.dk/aktuelt/presse-nyheder/pressemeddelelser/ny-politisk-aftale-skal-knaekke-gaeldskurven/>
- Socialministeriet. (u.d.). *Udsatte voksne*. Hentet fra sm.dk: <https://sm.dk/arbejdsmraader/udsatte-voksne>
- Tinelli, M., McDaid, D., Knapp, M., & Guy, D. (2019). *Providing debt advice: economic evidence*. Care Policy and Evaluation Centre. London: London School of Economics and Political Science.
- Turunen, E., & Hiilamo, H. (2014). Health effects of indebtedness: a systematic review. *BMC Public Health, Vol. 14, No. 489*, s. 1-8.
- Uslaner, E. M. (2010). Corruption. I G. T. Svendsen, & G. L. Svendsen, *Handbook of Social Capital: The Troika of Sociology* (s. 127-142). Cheltenham: Edward Elgar.
- Uslaner, E. M. (2013). Trust and corruption revisited: How and why trust and corruption shape each other. *Quality and Quantity, Vol. 47, No. 6*, s. 3603-3608.
- Warth, J., Beckmann, N., Puth, M.-T., Tillmann, J., Porz, J., Zier, U., . . . Münster, E. (2020). Association between over-indebtedness and antidepressant use: A cross-sectional analysis. *PLoS ONE, Vol. 15, No. 7*, s. 1-11.
- Warth, J., Puth, M.-T., Tillmann, J., Porz, J., Zier, U., Weckbecker, K., & Münster, E. (2019). Over-indebtedness and its association with sleep and sleep medication use. *BMC Public Health, Vol. 19, No. 957*, s. 1-15.
- Wood, J. D. (2020). Can household debt influence income inequality? Evidence from Britain: 1966-2016. *British Journal of Politics and International Relations, Vol. 22, No. 1*, s. 24-46.